

Onsdagen den 31 januari

Kl. 09.00–12.53
16.00–16.17

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:15 för torsdagen den 25 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från näringsutskottet.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2017/18:349

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:349 EU-trailer på hala vägar
av Lotta Finstorp (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 februari 2018.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 30 januari 2018

Näringsdepartementet

Tomas Eneroth (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2017/18:80 till civilutskottet

2017/18:82 till skatteutskottet

2017/18:86 till justitieutskottet

2017/18:87 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Jakt och viltvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18: MJU8

Jakt och viltvård

föredrogs.

Anf. 1 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande 8 om jakt och viltvård. Betänkandet kommer från den allmänna motionsperioden. De flesta yrkanden har behandlats i kammaren tidigare och behandlas nu därför förenklat eftersom det inte har hänt något nytt och regeringen heller inte har gjort något speciellt inom detta område den senaste tiden.

Fru talman! Det är uppenbart att Socialdemokraterna inte tycker att jakt och viltvård är speciellt viktigt då det märks mer och mer i debatten att man har lämnat över styrningen av dessa frågor till Miljöpartiet i regeringen. Detta är allvarligt, och det är också anledningen till att vi går fel i vissa frågor just nu.

Fru talman! Jägarnas insatser är av ytterst stor vikt för den svenska viltvården. Tack vare jägarnas insatser har vi en mycket bra viltvård och livskraftiga viltstammar i landet. Jägarna bidrar med allt från rapportering av vilt, vilträkning och eftersök av trafikskadat vilt till stödutfodring, reglering av våra viltstammar med mera.

Moderaterna vill understryka vikten av att värna jägarnas intressen, både på nationell nivå och på EU-nivå. Bland annat kan det senaste årets tänkta förändringar av EU:s vapendirektiv nämnas. På EU-nivå var regeringens hantering av frågan mycket otydlig och riskerade Sveriges jägares och skyttars vapen. Först efter påtryckningar från en tydlig majoritet i riksdagen började regeringen tydligt verka för att de föreslagna förändringarna inte skulle påverka jägarna.

Därefter har regeringen gjort en utredning om implementeringen av vapendirektivet i Sverige där man återigen försöker försämrå för landets jägare, skyttar och vapensamlare, men vi moderater kommer att stå upp för dessa. Sverige har bland de hårdaste utbildningarna och kraven i Europa för att få köpa och använda vapen, och det är inte våra jägare och skyttar som begår terror- och vapenbrott här i landet.

Vi måste däremot aktivt jobba för att få bort de olagliga vapen som har smugglats in och som fortfarande smugglas in i Sverige. Här borde regeringen och polisen lägga sina resurser för att minska vapenbrotten i Sverige.

Fru talman! Svenska Jägareförbundets arbete enligt det allmänna uppdraget fungerar väl och utförs på ett både effektivt och ansvarsfullt sätt. Det allmänna uppdraget är ett bra exempel på ett gott samarbete mellan det civila samhället och myndigheter.

Genom det allmänna uppdraget får staten tillgång till det nätverk som Svenska Jägareförbundet har och når därmed ut till en stor del jägare på ett kostnadseffektivt sätt. Det är därför olyckligt att regeringen genom att göra en översyn av det allmänna uppdraget öppnar upp för att förändra den ordning som under lång tid säkerställt såväl folklig förankring som en ändamålsenlig viltförvaltning. Vi anser att Svenska Jägareförbundet fortsatt ska ha intakt ansvar för det allmänna uppdraget.

Fru talman! Vildsvinsstammens snabba framväxt i Sverige har fört med sig omfattande problem. För lantbrukare handlar det om sönderbö- kade grödor, åkrar och vallar och därmed minskade skördar. För bilförare handlar det om tusentals trafikolyckor per år med vildsvin. Tack vare vild- svinens förökningstakt finns det stora möjligheter att öka avskjutningen av djuren och få ut mer kött på marknaden, men då måste vi underlätta. Det måste löna sig att fälla vildsvin och sälja deras kött.

Vi vill underlätta hanteringen av vildsvinskött och att köttet efter trikinkontroll ska hanteras som vilket annat viltkött som helst, det vill säga att kravet blir att det ska testas för trikiner på samma sätt som jägare i dag själva gör för egenkonsumtion och att de jägare som säljer kött vidare kan presentera intyg på att köttet testats för trikiner. Detta kommer att under- lätta hanteringen av vildsvinskött och öka intresset för jakt på vildsvin.

Vi vill också att viltköttet ska öka i våra offentliga kök. Inom vård, skola och omsorg serveras i dag omkring 4,5 miljoner måltider. Om kom- muner och landsting upphandlade mer viltkött, särskilt vildsvinskött, skulle efterfrågan öka, vilket i sin tur skulle betyda att jägarna kan få bättre betalt för köttet och att intresset för vildsvinsjakt sannolikt skulle öka. Vi ser gärna att fler kommuner och landsting upphandlar viltkött till de of- fentliga köken och gör därför en satsning på just detta.

Fru talman! En fungerande jakt och viltvård i Sverige kräver även en fungerande handläggning av legala vapen. I dag är handläggningstiderna för vapenlicenser alltför långa, och Polismyndigheten har fått skarp kritik av bland andra JO för dessa långa handläggningstider. Jakt och målskytte är djupt förankrade i det svenska samhället och en del av vår folkrörelse. För många människor är jakten en livsstil och avgör ofta valet av bostads- ort.

Det är viktigt att ha både klara och tydliga regler och att göra en or- dentlig vandelsprövning av dem som söker vapenlicens. Samtidigt är det viktigt att samhället inte lägger onödiga hinder i vägen för skötsamma jä- gare och skyttar.

Fru talman! Handläggningen av vapenärenden behöver snabbas upp, och vapenlagstiftningen måste förtydligas för att minska handläggningsti- derna. En översyn av det samlade regelverket för tillståndsgivning och in- nehav av legala vapen behövs för att skapa ett regelverk som inte försvårar för landets jägare och sportskyttar. I samband med en översyn av vapen- lagstiftningen bör det också ges möjlighet att tillåta jägare och skyttar att inneha fler vapen för sin jakt och sitt sportskytte.

Fru talman! År 2012 införde vi en ny älgförvaltning i landet. I betänk- andet vill vi att man ska göra en översyn och en utvärdering av älgförvalt- ningen och viltförvaltningsdelegationerna, men även detta har regeringen och Miljöpartiet röstat ned. Vi vill titta på vad som fungerar bra och vad som kunde fungera bättre i dessa delegationer.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 1 om klöv- vilt, reservation nr 4 om det allmänna uppdraget och reservation nr 5 om utvärdering av älgförvaltningen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Nordgren (M).

Anf. 2 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna står självfallet bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 3 om jaktmedel.

Sverige är ett stort och vidsträckt land med stora skogar och en landsbygd som för bara några släktled sedan var de allra flesta svenskars hembygd. Här lever den gamla allmogekulturen och traditionen kvar i stor utsträckning. Många generationer har levt och verkat i samklang med naturen, brukat jorden och levt av vad skogen gett i form av ved, virke, bär och svamp.

Sverigedemokraterna har en positiv inställning till Sveriges jägarkår, som i stor utsträckning äger och för vidare kunskapen om djur, natur och kultur. Jaktetiken är i regel hög, och viltförvaltningen fungerar i stora drag väl. Viltförvaltningen har dock en rad olösta knutar, och Sverigedemokraterna har som uttalad ambition att vara en konstruktiv kraft i arbetet med att få detta politikområde att fungera bättre än vad det gör i dag.

Fru talman! Sverigedemokraternas politik är att eftersträva minskade konflikter och problem mellan rovdjur och människor på landsbygden. Alla de stora rovdjuren måste förvaltas på ett ansvarsfullt sätt, och det sammantagna rovdjurstrycket måste hållas på rimliga nivåer i hela landet. Förvaltningen syftar till att hålla rovdjursstammarnas antal på en lämplig nivå, då alltför stora stammar i slutändan slår tillbaka mot rovdjuren själva.

Koncentrationen av rovdjur är besvärande i vissa delar av landet, inte minst i västra Svealand och södra Norrland. Där man tidigare genom åren har kunnat idka jakt, friluftsliv och djurhållning kan man i många fall inte längre känna den trygghets- och frihetskänsla man en gång kände när man bodde ute i bygden.

För att bibehålla acceptansen för rovdjuren måste politiken i högre grad ta hänsyn till regionala förhållanden vid tillstånd till licens- eller skyddsjakt.

Vi ser nu även en större aktivitet från så kallade jaktmotståndare och djurrättsaktivister, som ofta har sin politiska hemvist inom anarkistiska eller socialistiska grupperingar med liten eller ingen respekt för demokrati, äganderätt eller jaktens syfte. Nyligen har ett flertal jägare i samband med vargjakt utsatts för hot, förföljelse och skadegörelse från dessa maskerade aktivister. Även eftersöksjägare och arrangörer av jakthundstävlingar har drabbats av djurrättsaktivisternas härjningar. Här måste polisen och rättsväsendet förstärka sina insatser för att tillförsäkra att medborgarna kan lita på rättssystemet. Risken är annars att vi ser en eskalerande situation med risk för att människor och djur skadas allvarligt.

Fru talman! Det finns exempel på hur miljöorganisationer får bidrag för att aktivt motverka myndighetsbeslut. Detta menar Sverigedemokraterna är en orimlig ordning. Naturskyddsföreningen får till exempelvis årligen bidrag från Naturvårdsverket för att processa om vargjakt i domstol och för att driva frågan i EU. Detta menar vi är en ordning som måste upphöra.

Enligt miljöbalken ges ideella föreningar rätt att överklaga vissa domar och beslut kopplade till miljöbalken. Dessa föreningar är vanligtvis ideologiskt burna och kan ha en viss ideologisk slagsida i sin inriktning.

Lagen och dess uttolkning är problematisk och påverkar i allra högsta grad möjligheterna att bedriva en sund jakt och viltvård. Vi menar därför att regeringen tydligt bör utreda konsekvenserna och återkomma med förslag om hur lagstiftning och tillämpning kan förbättras.

Fru talman! Vildsvinsstammen växer på sina håll kraftigt i Sverige och är samtidigt ett vilt som är mödosamt att förvalta då det är ett nattaktivt och skyggt djur. Jag har aldrig sett ett vildsvin i vilt tillstånd i till exempel Värmland. Men jag är kanske inte ute på nätterna.

På sina håll ger vildsvinen upphov till kostsamma skador på areella näringar. Därför finns det goda skäl att förenkla förvaltningen genom att ha ett mer tillåtande regelverk gällande hjälpmedel.

En god vildsvinsförvaltning måste ske i samförstånd med jägarkåren. Fler hjälpmedel bör tillåtas utan byråkratiskt besvärliga dispenser, till exempel gällande åtelkameror och mörkersikte. Vidare behöver fler godkända vildsvinsfällor tas fram. Vi tycker också att dagens krav på tillstånd för kameraövervakning vid åtel bör tas bort.

Fru talman! Svenska Jägareförbundet har sedan många år – faktiskt sedan 1938 – ett allmänt uppdrag att sköta delar av jakt- och viltvården i Sverige. Sverigedemokraterna ser i förbundet en ovärderlig kompetens med hög trovärdighet, och förbundet har starka band med jägarkåren. Detta gör att det allmänna uppdragets betydelse för jakt- och viltvården i Sverige inte kan överskattas.

Jägarnas jaktkortsavgift ska fortsatt och oavkortat gå in i viltvårdsfonden och sedan delas ut till olika former av verksamhet. Det tycker vi är bra.

Fru talman! För Sverigedemokraterna är det viktigt att viltförvaltningen fungerar tillfredsställande, inte minst för att minimera trafikolyckor och skador för areella näringar men också för att viltstammarna ska vara friska och starka. Den utgör i själva verket en förutsättning för långsiktigt hållbar jakt som ger värden i form av viltkött, naturkontakt och friluftsliv. (Applåder)

I detta anförande instämde Crister Spets (SD).

Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag tycker att det är roligt och bra att vi har starka stammar av olika viltslag i vårt land. Men jag kan också konstatera att dessa stora stammar ibland skapar problem – ibland för människor, ibland för näringar och verksamheter och alltför ofta för oss som vistas i trafikmiljön.

Ett tydligt exempel på detta är den explosionsartade utbredningen av vildsvin i vårt land. Då är en välfungerande och välorganiserad viltförvaltning en nödvändighet. På det stora hela tycker jag faktiskt att vi har det i vårt land, och vi ska vara rädda om den organisation som vi har och utveckla densamma.

Det är inte bara de i denna kammare ofta omtalade vildsvinen som kan utgöra problem i trafiken för människor och problem för verksamheter, till exempel jord- och skogsbruk. Man kan också nämna kronviltet och älgen i sammanhanget.

Då tycker jag att det är på gränsen till oförskämt att regeringen inte återkommer med ett förslag om hur vi ska kunna åtgärda dessa problem. Regeringen gjorde det nämligen, enligt min uppfattning, mycket lätt för

sig när man 2016 presenterade ett förslag som möjliggjorde ett totalt förbud av utfodring av våra viltstammar. Detta förslag, som kammaren sedermera som bekant avsåg, tog absolut ingen hänsyn till det faktum att viss utfodring faktiskt kan vara ett viktigt verktyg för att minska de skador som människor och verksamheter drabbas av och att stödutfodring dessutom kan vara en nödvändighet för att en rådjursstam ska överleva under vinterhalvåret.

Jag anser därför att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett nytt förslag som begränsar de skador som starka viltstammar kan föra med sig, så att skadorna kan begränsas för människor, för jordbruk och för skogsbruk, men också för att alla skador som inträffar i trafikmiljön ska begränsas.

Fru talman! Det är också på sin plats att regeringen nu efter fem år gör en utvärdering av den älgförvaltning som jag tycker fungerar bra i det stora hela. Men det är faktiskt brukligt att man efter en tidsperiod gör en utvärdering av förordningar och lagstiftning som införs i vårt land.

En sak som jag anser att det är mycket angeläget att titta närmare på är kostnadsutvecklingen för den förvaltning som är införd. En av avsikterna med förvaltningen var faktiskt att kostnaderna skulle hållas nere. Man kan konstatera att kostnaderna i vissa län inte har hållits nere utan i stället ökat. Jag tycker att det är märkligt, fru talman, med tanke på allt – och då menar jag, med eftertryck, *allt* – det ideella arbete som läggs ned i skötselområden i älgförvaltningsområden.

Av dessa skäl vill jag alltså yrka bifall till reservationerna 1 och 5, fru talman.

(Applåder)

Anf. 4 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 3.

Vildsvinsstammen ökar oerhört snabbt i Sverige. Problemen är nu så stora och kostsamma för samhället att vi politiker inte kan stå med händerna i fickorna och säga: "Vad ska vi göra? Vad kan vi göra åt problemet?" Det krävs rejäla grepp för att minska vildsvinsstammen.

Det skjuts ca 110 000 vildsvin. Det är många svin, men det räcker ändå inte. Jag stod värd för ett seminarium under förra året, och där uppdagades ett problem. Expertisen som medverkade var överens om att det krävs en nästan dubbelt så stor avskjutning för att det ska bli någon sorts balans på det här problemet. Kostnaderna skjuter i höjden, och det finns uträkningar som visar att kostnaderna för jordbrukarna nu överstiger 1 miljard.

Under mitt besök ute i fält hos några jordbrukare i Finspång i Östergötland berättade de hur enormt svårt det är att skydda grödor från att förstöras. Vi besökte åkrar som var fullständigt förstörda, och på ängarna och i hagarna såg vi att det var fullständigt upplöjt mellan stenarna. När jag var i Aneby förra måndagen talade jordbrukarna där om för mig att de räknar med att vildsvinen förstör för ungefär 600 kronor per hektar varje år. Det är alltså enorma kostnader.

Var jag än besöker gårdar och bönder säger man samma sak: Gör någonting *nu*! Räknar vi dessutom med alla trafikolyckor och alla förstörda trädgårdar kanske vi förstår vidden. Detta stora bekymmer måste vi verkligen göra någonting åt snabbt.

Fru talman! Kan vi då göra någonting? Ja, det kan vi absolut, och vi måste göra det. Vi i Kristdemokraterna menar att alla hinder för att det skjuts mer vildsvin måste undanröjas. Våra absolut bästa vänner i denna kamp är jägarna. Vi vill bland annat att det ska bli enklare att få använda kamera vid åtlar. Det måste även bli enklare att få använda mörkersikte och ljuddämpare.

Vi menar vidare att det när vildsvinet väl är skjutet måste bli enklare att sälja köttet på olika marknader, till restauranger och butiker med mera. Vi menar dessutom att staten ska bjuda på trikintestet. Det är en viktig signal om att kostnaden ska minska för den enskilde jägaren. Vi tycker även att det förslag som LRF tog fram om att villkora utfodring är ett steg för att stoppa den värsta utfodringen.

Det är mycket positivt att jaktlagen i olika delar av Sverige hjälps åt för att minska vildsvinsstammen. Jag tycker att det är fantastiskt att se hur de hjälps åt och att ett större antal vildsvin då skjuts. Jag vill rikta ett stort tack till alla jägare som lägger tid och kraft på att hjälpas åt.

Ett stort problem som har dykt upp och som är väldigt bekymmersamt för jägarna gäller eftersöksjägarna. De är verkligen hjältar, som kanske går ut nattetid för att försöka finna ett påkört djur, och de blir nu jagade av rättshaverister. Detta är mycket allvarligt, och det måste till någonting som gör att dessa jägare skyddas. Det är viktigt att de får samma skydd som polisen har.

Denna riksdag tog ett viktigt beslut före sommaren, nämligen det om livsmedelsstrategin. Den talar om att öka svensk livsmedelsproduktion, öka självförsörjningen och så vidare. Som det är nu, mina vänner, är det omöjligt att uppnå livsmedelsstrategins mål. Vi måste ta ett samlat grepp för att få en förändring.

(Applåder)

Anf. 5 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkande MjU8 *Jakt och viltvård*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Betänkandet behandlar stödutfodring av klövvilt, jaktmedel, ansvaret för det allmänna uppdraget och vissa andra jaktfrågor. Jakt sker som sagt på landsbygden, och vi socialdemokrater gör och har gjort mycket stora satsningar på landsbygden. Vi har här i riksdagen fattat beslut om en livsmedelsstrategi där det övergripande målet är att vi ska öka vår produktion av livsmedel, och viltkött är ett livsmedel. Regeringen lägger extra pengar exempelvis till vilthanteringsanläggningar, och det vi kan se är att antalet aktiva anläggningar faktiskt ökar.

Vi vill också öka efterfrågan på viltkött. Det behövs dessutom fler möjligheter till avsättning av viltköttet. Viltförvaltningen bör ha som målsättning att öka utbudet av viltmat inom både restauranger och gårdsbutiker, och det inom ramen för en hållbar förvaltning av inhemsk produktion och export. I landsbygdsprogrammet avsätts 6 miljoner till pilot- och samarbetsprojekt som främjar svenskt vilt som lokal livsmedelsresurs och även stärker viltkedjan från natur till konsument. Livsmedelsverket ska också se över avgiftssystemet för kontroller för slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen ville reglera utfodringen av vilt och lade fram ett förslag i propositionen *Vildsvin och viltskador*. Anledningen var att viltet orsakar stora skador inom jord- och skogsbruket och att ett förslag om förbud efterfrågades. Men för bara ett år sedan avslog riksdagen förslaget, med hänvisning till att det inte var bra att ha ett generellt förbud och att förslaget var för långtgående och riskerade att skapa problem för stora delar av viltvården. Det var bara felaktig och överdriven utfodring av klövvilt som borde regleras.

Jag tror att alla kan förstå att det kanske inte är det lättaste att definiera vad som är felaktig och överdriven utfodring. Vad är överdriven utfodring, och vad är felaktig utfodring? Ja, när man kör ut ett helt lastbilslas betor i skogen tycker jag att det är överdriven utfodring. Men om jag kör ut en ensilagebal med ärtor när det är mycket snö och kallt länge, är det felaktigt eller överdrivet? Vad tycker ni? Ibland gör man det lätt för sig genom att säga att det är för lite eller för sent – eller, som i detta fall, för mycket.

Fru talman! Det jag kan konstatera är att vildsvinen orsakar stora skador för våra lantbrukare, och det var därför regeringen lade fram ett förslag om förbud av utfodring. Men det var inte ett absolut förbud. I dag har ingen myndighet bemyndigande att fatta beslut om förbud, vilket är synd för Sveriges bönder och skogsägare. Hemma i mina trakter – Älmhult, Enebyda och Fölshult, byn där jag bor – är det ett stort problem med vildsvins-skador på vissa ställen.

Vildsvin är också ett väldigt svårjagat vilt. Hemma räknar vi med att vi lägger ca 20 mantimmar på ett fällt vildsvin. Att särskilda jaktmedel som att förenkla användning av rörlig belysning och mörkersikten skulle lösa problematiken med vildsvin har jag väldigt svårt att se. Man får dessutom använda detta i dag. I min jaktbekantskapskrets har jag aldrig hört att det är ett problem; det är ingen av mina jägarkompisar som har tagit upp det, någonsin.

Det som ska till för att stammen ska minska är fler mantimmar och att vi blir duktigare på att jaga viltet. Kronobergs län är ett bra exempel på detta – där minskade vi vildsvinsstammen genom mer jakt.

Det allmänna uppdraget, som Jägareförbundet har och har haft sedan 1938, är viktigt. Man får pengar ur Viltvårdsfonden som betalas av jägarna. Jägareförbundet gör också ett mycket viktigt ideellt arbete i det uppdrag som man har fått av regeringen.

I denna fråga har också EU synpunkter. Där pågår en översyn av huruvida vi ska behöva upphandla uppdraget eller fortsätta som vi gör i dag. Det är en väldigt högt prioriterad fråga. Vi tycker inte att man ska upphandla. Detta skulle få stora konsekvenser för svensk politik, även inom andra politikområden.

Socialdemokraterna vill stärka den svenska modellen genom den ideella sektorn, precis som vi gör med friluftslivet och studieförbunden. Här har konstruktionen med jaktkort en särställning, för jägarna betalar själva genom jaktkortet.

Fru talman! Regeringen har också förbättrat möjligheten att ge ekonomiskt stöd till åtgärder för att förebygga och ersätta skador inom jordbruket. Vi har höjt stödet från 37 miljoner till 52 miljoner. Det ska dessutom bli enklare att få stöd.

Samtidigt har Jägareförbundet fått i uppdrag att fortsätta att motverka stödjande utfodring av klövvilt och att ta fram en långsiktig modell för hur klövviltsskadorna ska begränsas.

I utredningen om kameraövervakning föreslår utredningen att det inte ska finnas någon tillstånds- eller anmälningsplikt för kamerabevakning inom jordbruk eller skogsbruk eller av vilt, till exempel vid åtlar. Anledningen till detta är att det ska bli enklare, och det är bra.

Regeringen ser över terrängkörningslagen, där man vill ha ett generellt tillstånd för terrängkörning för människor med funktionsvariationer vid jakt. Regeringen bereder också ett förslag om att ta bort kravet på licens för ljuddämpare på jaktvapen, vilket kommer att underlätta för jägare som kommer från andra länder där man inte har krav på licens.

Jag kan inte låta bli att kommentera moderaten Cecilia Widegrens motion, som anför att älgjaktspremiären bör flyttas från en måndag till en lördag, så att älgjägarna ska kunna fullfölja arbetslinjen. Det kan finnas skäl till att flytta älgjaktspremiären, men det ska inte göras för att fullfölja arbetslinjen.

Jag utgår från att Moderaterna tycker om valfrihet, och då borde de tycka att det är bra att man får välja när älgjakten börjar. Om någon vill lägga sina semesterdagar på älgjakt tycker jag att det är helt okej.

Om jag har förstått det rätt är vi helt överens här i riksdagen om att vi ska ha en regional älgförvaltning där man bestämmer på regional nivå. Moderaterna i MJU vill dessutom att det lokala och regionala inflytandet ska öka. Man kan fundera på om Moderaterna verkligen går i takt.

Om jägarna vill börja på en lördag i stället för på en måndag är detta fullt möjligt – det bestämmer de själva.

Den sittande regeringen har också fått ordning och reda på licensjakten på rovdjur. I dag fattas de regionala besluten tidigt, så att den rättsliga processen hinner blir klar innan jakten börjar. Detta har visat sig vara bra – vi har en fungerande licensjakt i dag.

Under de senaste tre åren har det skjutits 83 vargar. Det har också skjutits ett antal vargar efter att man beslutat om skyddsjakt. Under Alliansens tid sköts tre vargar under samma tidsperiod. Sedan är det förstås så att vi alltid kommer att ha en diskussion om vilket antal som ska få skjutas på licens, hur många de är och hur många vi ska ha.

Regeringen har även fattat beslut om ändring av fjälljakten. Jakten ska främst upplåtas till jägare bosatta i Sverige.

Det har alltså hänt en hel del inom jakt- och viltvårdsområdet. Men det finns, som sagt, mycket mer att göra, och i alla fall detta verkar vi vara överens om.

(Applåder)

Anf. 6 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Tack, Monica Haider, för inlägget!

Vi kan börja med frågan om huruvida det är Moderaterna eller Socialdemokraterna som går i takt. Jag kan rabbla upp några av de motioner i detta betänkande som kommer från socialdemokratiska ledamöter men som Socialdemokraterna har avslagit.

Vad gäller vem som går i takt eller inte är det så att människor under den allmänna motionstiden skriver motioner och försöker att påverka, och sedan är det upp till utskotten att värdera detta och gå vidare. Det är den allmänna ordningen här i riksdagen, och det är inte så konstigt i sig.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Monica Haider: När kommer det nya förslaget om viltutfodring? Vi har från riksdagens sida och från utskottets sida varit tydliga med att vi vill ha fram ett nytt förslag, men Näringsdepartementets preliminära bedömning är att förslaget inte går att genomföra.

När tänker ni jobba fram ett nytt förslag? Kommer det före valet, eller tänker ni hoppa över detta och lämna över det till den nya alliansregeringen? Det kunde vara bra att få svar på.

En annan fråga som jag vill ha svar på handlar om det allmänna uppdraget. Precis som Monica Haider sa, fru talman, är det jägarnas pengar som man använder. Man var väldigt snabb med att se över hur detta skulle kunna fördelas på ett annat sätt.

Vilka nya organisationer menar Monica Haider borde få del av jägarnas pengar? Det måste ju finnas ett syfte med uppdraget att se över detta. Vilka nya organisationer räknar Monica Haider med ska använda jägarnas pengar?

Min sista fråga gäller utvärderingen av viltdelegationerna och älgförvaltningen – varför kan den inte genomföras efter fem års tillämpning av detta beslut?

Anf. 7 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Det var många frågor.

Som Sten Bergheden säger har vi ordningen att man avslår de flesta motioner i betänkanden, oavsett vem de kommer från.

Vad gäller det allmänna uppdraget och vilka som skulle få pengar är det så att detta bereds i Regeringskansliet. Vi har i dag inte några förslag på fler som skulle få pengar.

I dag rör det sig väl bland annat om Naturskyddsföreningen, som får 400 000, så det handlar inte om några stora pengar. Jägareförbundet får den största delen av de pengar som jägarna betalar in – jag tror att man får 52 miljoner i det allmänna uppdraget.

Det har redan gjorts en utvärdering av älgförvaltningen, och det vet Sten Bergheden och resten av kollegorna här i riksdagen. Jag vet inte om det just nu bereds något sådant i Regeringskansliet.

Anf. 8 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Det gick väldigt snabbt att fatta beslut om att utöka antalet platser i viltdelegationerna – man gjorde det utan någon form av analys eller genomtänkt agerande. Man flyttade över ännu mer makt från markägare och jägare till organisationer och andra intressen i viltdelegationerna.

Denna utvärdering och denna satsning gick väldigt snabbt. Att se över hur älgförvaltningen och viltdelegationerna fungerar totalt sett är man inte intresserad av, men att flytta över makt och inflytande till andra än jägare och markägare är denna regering väldigt snabb med.

När det gäller det allmänna uppdraget är det uppenbart att det är en eftergift till Miljöpartiet, precis som jag sa inledningsvis. Ni var tvungna att se över om det fanns andra organisationer som skulle in och ta en del av jägarnas pengar till sina verksamheter.

Detta var en eftergift för att ni skulle kunna sitta kvar vid makten. Det är oansvarigt att använda jägarnas pengar för att se till att man kan sitta kvar i regeringsställning och blidka Miljöpartiet i dessa frågor. Jag tycker att det är ett oansvarigt sätt att hantera jägarnas pengar.

Monica Haider försöker självklart att glida ifrån denna fråga så mycket som möjligt, för det är ju pinsamt att en regering bär sig åt på detta sätt.

Jag måste också ställa en sista fråga, i och med att jag inte fick svar på alla.

Antalet i den svenska vargstammen är över 400, vilket påverkar vår viltstam. Vi har fattat ett beslut i riksdagen om 170–270 vargar. Anser Monica Haider att vi har för lite varg i Sverige eller att vi ska följa riksdagens beslut om 170–270 vargar? Ska vi följa det beslut som har tagits, eller ska vi ha en större vargstam än vad vi har beslutat om?

Anf. 9 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt av Sten Bergheden att i talarstolen säga att det är oansvarigt av oss att använda jägarnas pengar till andra organisationer. Det finns ju inget sådant förslag. Jag vet inte vad han syftar på. Ingen annan av dem han syftar på än Naturskyddsföreningen får några pengar. Jag tycker att det där är ganska fräckt.

Sten Bergheden tog också upp vargen. Det riksdagsbeslut som fattades om 170–270 vargar gällde ett referensvärde. Jag anser att bevarandestatusen för varg är gynnsam i dag, och därför kan vi ha licensjakt. Sten Bergheden vet precis som jag att vargjakten inte är okontroversiell vare sig här i Sverige eller i EU. Vi har väldigt många utestående frågor från EU-håll i detta. Det allmänna uppdraget är också en EU-fråga. Det är faktiskt de som bråkar med oss. Det här kommer alltså inte bara från regeringen.

För övrigt vet Sten Bergheden att man samarbetar och kompromissar i en regering. Ni var fyra partier, vilket märktes ganska mycket i politiken. Det kom inte fram så mycket inom detta politikområde, eftersom även ni var tvungna att kompromissa.

Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Monica Haider säger och även tidigare har sagt. Det är inget problem att göra upp i dessa frågor med socialdemokrater som kan frågorna. Problemet för Socialdemokraterna är det sällskap de har i regeringen.

Låt mig gå över till mina frågor. Hur mycket extrapengar har den nuvarande regeringen lagt på vilthanteringsanläggningar? Vem var det som införde stödet för att bygga upp vilthanteringsanläggningar till den nivå de har i dag? Detta skulle jag gärna vilja ha svar på.

Jag vill dessutom göra ett konstaterande i den här replikomgången. Regeringsförslaget om utfodring möjliggjorde totalförbud för utfodring. Detta nämner inte Monica Haider. Jag vänder mig starkt mot detta eftersom det innebär ett inskränkande av äganderätten i vårt land, en rätt som jag värnar högt.

Man avstår från att komma med ett förslag som riksdagen kan acceptera. Ett sådant förslag skulle till exempel kunna innebära att man inte får utfodra med sådant som inte är vanligt i den trakt där utfodringen sker. Det skulle i dina och mina hembygder omöjliggöra en utfodring med exempelvis sockerbetor. Det är mycket enkelt att införa en sådan bestämmelse om viljan finns, men den tycks faktiskt saknas.

Anf. 11 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! I mitt anförande försökte jag beskriva frågan om förbud av utfodring, Eskil. Det här är inte helt enkelt, och därför lade regeringen fram ett förslag om ett förbud mot utfodring som man sedan kunde begära att få göra ett undantag från. Det här berodde i mycket på juridik; det var svårt att definiera det hela. Det här tog jag som sagt upp i mitt anförande.

I ert förslag skriver ni ”överdriven utfodring”. Det är väldigt svårt att definiera det juridiskt sett, vilket var anledningen till att vi lade fram det förslag som vi gjorde. Det verkar som om oppositionen – Alliansen – har en annan åsikt i frågan. Det här var ett problem även under er tid, och man kan fundera över varför ni inte lade fram ett förslag när det gäller förbud mot utfodring. Frågan är ju inte ny.

Om jag kommer ihåg det hela rätt, Eskil, tror jag att vi lägger 15 miljoner extra på vilthanteringsanläggningar. Men jag ger dig erkännandet att det var ni som införde dem. I de här frågorna är vi ju ganska överens. Vi tycker givetvis att alliansregeringen gjorde bra saker – om ni tycker att vi gör bra saker.

Vi gillar för övrigt vårt sällskap i regeringen. Vi tycker om varandra.

Anf. 12 ESKIL ERLANDSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Monica, för det erkännande som här framfördes!

Jag kan konstatera att ambitionen inte finns hos nuvarande regering att göra något på utfodringsområdet, vilket är tråkigt. Det är tråkigt för alla oss som nu och då vistas i trafiken, och det är tråkigt för dem som bedriver jordbruk och skogsbruk. Det är även tråkigt för de människor som ibland känner oro över att viltstammar av olika slag är alltför starka.

Låt mig gå över till min tredje fråga. Varför ses inte kostnaderna för älgförvaltningen över? De har i vissa områden stigit ganska kraftigt. Det har sagts mig att det ibland har medfört att man avstår från att decimera älgkalvstammen för att kostnaden är relativt hög i förhållande till det utbyte man kan få av densamma.

Anf. 13 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att det är ganska kul att Eskil vill att vi ska utreda kostnaderna för älgförvaltningen. Jag trodde ju att vi här i riksdagen var överens och tyckte om att förvaltningen är regional och att de regionala aktörerna ska besluta om det här. Så funkar det i dag. Det är viltförvaltningsdelegationerna som bestämmer över fällavgifterna och över hur stor budgeten på ett ungefär ska vara. Åtminstone gör vi så i Kronobergs län.

Jag trodde inte att ni ville att vi skulle ha mer av central styrning, utan det här skulle beslutas lokalt och regionalt. Det här är lite småkul.

Det är för övrigt väldigt tråkigt, Eskil, att ni avslag den del i propositionen som handlar om förbudet mot utfodring. Nu står hela Alliansen och ondgör sig över att jordbrukarna har problem med skador. Det var faktiskt ni som avslag förslaget, inte vi. Vi lade fram ett förslag, vilket ni inte gjorde under er tid i regeringsställning.

Anf. 14 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Ett stort problem i dag, Monica Haider, är nuvarande organisationskrav för miljöorganisationernas talerätt. Det krävs i dag bara att det finns 100 medlemmar i en förening för att den ska ha rätt att överklaga ett myndighetsbeslut.

I dag kan inte bara Naturskyddsföreningen och Svenska Rovdjursföreningen överklaga, utan det kan även små organisationer såsom Nordulv och Wolf Association Sweden. Till och med Facebookgrupper har fått överklaga utan att ha ett organisationsnummer, vilket annars är föreskrivet att man måste ha för att anses vara en förening. Detta är märkligt. Det här sker alltmedan vargen gör att lokalbefolkningens problem ute i bygderna ökar.

Tycker ni att organisationer som inte har den minsta förankring i en bygd ska få överklaga bara för att de kallar sig förening då det många gånger verkligen är diskutabelt om de är en förening? Ska man få överklaga när man själv befinner sig hundra mil från den plats där jakten ska bedrivas? Vi tycker att det här är märkligt.

Ni sitter i knäet på Miljöpartiet, så ni har det mycket svårt i regeringsställning. Men vad tycker ni själva? Ska myndighetsbeslut kunna förhållas och förhindras av så kallad förening utan verksamhetsberättelse eller organisationsnummer – i vissa fall med fingerade medlemslistor, vilket har uppdragats – i Stockholm eller hundra mil från den bygd där jakt ska bedrivas? Ska man kunna förhålla, förhindra och blockera myndighetsbeslut på detta vis?

Vi tycker att de organisationskrav som finns är ett stort problem. Borde de inte förändras? Detta vill jag ha svar på.

Anf. 15 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi har fått ordning och reda på licensjakten av rovdjur. I dag fattas beslut i god tid så att den rättsliga processen blir klar innan det är dags att börja jaga. Jag tror att det i år har beslutats om att 22 vargar får skjutas inom licensjakten. Överklagandeprocesserna är klara innan jakten börjar. Det här tycker jag är en god ordning.

Jag tycker att alla vi som sitter här i riksdagen ska följa de lagar, regler och konventioner som Sverige har förbundit sig till. Bland annat styr Århuskonventionen det här. Det är inte vi i Sverige som själva styr över detta. Jag tycker att vi ska följa konventionen.

Anf. 16 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Monica Haider för svaret. Ja, 22 vargar skulle få skjutas, beslutades det. Det kan man ju tycka är försvinnande lite med tanke på att det i vissa områden, som Värmland, finns oerhört mycket varg. 22 vargar – i Värmland tycker man att det kanske skulle ha behövt vara nästan det dubbla bara i Värmland, för det finns väldigt mycket varg där.

Av de här 22 vargarna ska 6 skjutas i Värmland. Det är väldigt snålt tilltaget.

Varför vill regeringen äventyra det allmänna uppdraget, som Jägareförbundet haft sedan 1938? Vilka kan det uppdraget och de delar av jakten och viltvården som det berör bättre än Jägareförbundet och de anslutna jägarna? Det finns inga som över huvud taget skulle kunna matcha det jobb de gör och den kunskap och erfarenhet de har. Jag undrar hur det skulle kunna gå till.

Era kompisar i Miljöpartiet vill ju till och med att uppdraget ska upphandlas offentligt, trots att pengarna till Jägareförbundet inte är skattepengar utan pengar från Viltvårdsfonden, som finansieras av jägarna själva genom jaktkortsavgifterna. Ni säger nu att ni inte vill upphandla, men varför var ni då för en översyn? Vad är det som inte är bra? Mig veterligen var det Sverigedemokraterna och Moderaterna som röstade nej till översynen i den här kammaren i fjol. Styr Miljöpartiet egentligen regeringens jakt- och viltpolitik? Det skulle jag vilja veta. Jag kanske inte får något svar, men det är en fråga.

Anf. 17 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Nej, vi vill inte äventyra det allmänna uppdraget. Vi tycker att det allmänna uppdraget är bra. Sedan finns det anledningar till att vi ser över det. Jag redogjorde för detta i mitt huvudanförande.

Antalet vargar som man får skjuta bestäms av den regionala förvaltningen, Naturvårdsverket och så vidare. Detta har vi en ordning för. Men hade man haft ordning och reda i jakten på rovdjuren förra mandatperioden hade det inte varit tre år då man bara sköt tre vargar. Detta avgör ju också hur många vargar vi har i dag. Men det vi kan konstatera är att vi i dag har en gynnsam bevarandestatus för vargarna och en fungerande licensjakt på varg. Det är jag ganska nöjd med. Sedan kommer vi alltid att diskutera antalet, som jag sa i mitt huvudanförande. Vi är inte överens i den frågan, och jag tror inte att vi kommer längre med detta, Runar.

Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Jag tackar utskottet för debatten. Vi är här för att debattera betänkandet *Jakt och viltvård*. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Som vanligt är detta ett ämne som engagerar utskottet, och debatten går hög.

I dagens betänkande finner vi bland annat motioner om utfodring av klövvilt. Detta har vi redan pratat ganska mycket om. Men det är anmärkningsvärt: Regeringen tog förra året fram en proposition där vi såg till hur man skulle komma till rätta med problemet. De flesta såg ut att tycka att detta var en väldigt bra sak. Det gjordes till exempel många LRF-besök där man uttalade sig positivt. Tyvärr föll allianspartierna för trycket från jordägarna och fällde förslaget på slutet. Som Monica Haider sa tyckte man att man skulle ändra det och att det handlade om felaktig eller överdriven utfodring. Hur det skulle formuleras var svårt att se.

Man har då fortfarande kvar problemen. Det motioneras friskt om att man måste ta tag i det här. Vissa vill ha striktare regler, andra inte. Det är svårt att riktigt veta vad man vill.

Vad man kan säga är väl att regeringen inte har stått still i det här ärendet. Naturvårdsverket fick i uppdrag att utreda och se över utfodringen och hur den skulle gå till. Man fann att något som många anför är en bra sak, avledande stödutfodring, inte verkar fungera. Däremot ser man att utfodring ofta leder till oväntade och oönskade effekter. Man visar direkta effekter: Där det finns utfodring är det hög koncentration av klövvilt kring utfodringsstationerna, vilket är ganska självklart. Fler av ungdjuren överlever. Man får förstås också en ökad bärkraft i marken. Man kan alltså hålla mer vilt än vad marken utan utfodring skulle klara av. Då ser man också en ökad betning av vegetation i närheten. Man ser också en hög koncentration av annat vilt, allätare som dras till utfodringsplatserna, vilket även leder till exempelvis lättare överföring av smitta.

Det här är inte bra. Vi måste få bukt med utfodringen. Jag kan beklaga att den proposition som lades på riksdagens bord inte gick igenom. Men jag lovar att regeringen gör vad den kan för att få bukt med det här. Vi måste reglera det. Vi kan inte ha det som det är i dag. Det kan inte vara så att det som gynnar en sida, i det här fallet oftast älgjakter, är dåligt för jordbruk och skogsbruk. Vi måste leva sida vid sida och ha så mycket vilt som marken tål.

Förutom motioner om utfodring finns motioner om rörlig belysning, mörkersikten, det allmänna uppdraget, som redan har varit uppe i debatten här, jakttider, priser på jaktkort, följdfångst och lite till. Det mesta handlar om att göra jakten lättare och billigare. Det finns, som också har uppmärksamrats, en motion om att flytta älgjaktspremiären till en lördag för att underlätta arbetslinjen. Men det är inte så att viltet finns till för oss 2,7 procent som definierar oss som jägare i det svenska samhället. Vi kan inte anpassa naturen för att den ska passa in i våra kalendrar. Naturen och viltet tillhör oss alla. Viltet är någons först när det är fällt.

Grunden i svensk jaktlagstiftning är att "viltet är fredat", som det står i 3 § jaktlagen. Det får jagas med särskilda undantag. Det är ungefär samma som med propositionen om viltutfodring, om ni kommer ihåg. I samma lag framgår det att "viltet skall vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd" och de fågelarter som är naturligt förekommande i landet vissa delar av året eller hela året. Regeringen får meddela föreskrifter om de olika tider då olika vilt får jagas. Det kan behövas licensjakt. Jakt kan behövas för att reglera skador eller om vi till exempel får in arter som inte hör till den svenska faunan, vilket i sin tur kan ge skador.

Jakttiderna och planeringen av vår jakt i Sverige handlar om god förvaltning. Det gäller att inte störa viltet när det har ungar och att säkra fortplantningen, så att vi har bra, starka och livskraftiga stammar. Det handlar inte om att göra det bekvämt för jägare, även om jag själv kan tycka att det är ganska skönt med en brasa på passet. Därmed ska inte lagarna ses över.

I Naturvårdsverkets *Strategi för svensk viltförvaltning* slås det fast att förvaltningen ska vara adaptiv. Den ska alltså vara lärande. Vi får hela tiden ny kunskap, och den ska implementeras i viltförvaltningen. Till exempel jakttiderna kunde det vara en bra idé att se över. Detta har inte skett på 18 år, men på 18 år har det hänt mycket. Vi har till och med fått ett varmare klimat i Sverige, vilket gör att brunsttider och häckningstider har ändrats. Kunskapen om arters biologi har förbättrats. Viltskadorna har ökat på vissa ställen. Vissa populationer har dragit iväg och blivit större.

När man ser över hur jakten ska se ut ska man lära av hur det ser ut och ta in ny kunskap. Jakten och jakttiderna bör basera sig på den aktuella kunskap vi har om arters biologi, beståndsutvecklingen och utvecklingen av viltskador, inte på när vi människor kan ta semester.

På det hela taget anser Miljöpartiet att viltvården och jakten måste ses ur ett ekosystemperspektiv och att vi bör förvalta den och vårt vilt tillsammans. Vi ser också helst en flerartsförvaltning snarare än förvaltning av en art i taget. Arter interagerar med varandra och påverkar varandra. Vi behöver ha en förvaltning som tar hänsyn till alla djur, inklusive rovdjuren.

Vi har redan pratat om älgförvaltning här i kammaren. Det är inte sant att det inte har gjorts en översyn. Det gjordes en översyn av de nya reglerna 2015. I regleringsbrevet till Naturvårdsverket står det att de synpunkter som kom fram ska följas upp under 2018. Det man står och säger här i kammaren är alltså inte sant.

Det sker en förändring. Jag hoppas dock att vi kommer ännu längre och på vissa ställen har en klövviltsförvaltning för att sedan komma till en flerartsförvaltning. Vi behöver se helheten och tala om viltskötsel och viltvårdsområden.

Det ska vara en ekosystembaserad viltförvaltning som tar hänsyn till bärkraften i marken, vilka arter som finns där och hur de interagerar med varandra. En förvaltning som går i takt med dagens kunskap skapar acceptans och harmoniserar med samhället. Det tror jag är nyckeln till en modern jakt.

(Applåder)

I detta anförande instämde Stina Bergström (MP).

Anf. 19 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! I och med att det ändå är Miljöpartiet som styr de här frågorna i regeringen förväntar jag mig att få tydliga och klara besked här av Miljöpartiets representant Emma Nohrén. Den första frågan är: Vad är det ni vill förändra i det allmänna uppdraget i och med att ni tillsätter översynen? Vad är syftet med hela den biten?

Det måste ju finnas en anledning till att man sätter igång detta arbete. Man försöker skylla på EU. Vi vet att ni i Miljöpartiet drev frågan hårt. Det är många av era företrädare som har varit ute i frågan och vill se en översyn av det allmänna uppdraget. Varför? Ni måste ha ett enkelt och klart besked till landets jägare varför ni tycker att det behöver ses över.

Den andra frågan är ännu enklare. När kommer det utfodringsförslag som Alliansen diskuterade fram när ni kom med ert andra förslag som vi inte kunde acceptera? När kommer detta förslag? Någon form av aktiv verksamhet måste ändå ske på Regeringskansliet med att jobba med frågan, och då borde man ha en tidsplan för när det nya förslaget ska komma. Jag kanske i stället kan få svar av Emma Nohrén när jag inte fick det tidigare av Socialdemokraternas representant.

Den tredje frågan gäller vargen. Vi har ett beslut på 170–270 vargar. I dag är det över 400, och jag har hört företrädare för olika partier säga hur många vargar det kanske borde skjutas i Värmland. Anser Miljöpartiet att vi har för få eller för många vargar i Sverige i dag? Är nivån rimlig? Eller ska vi försöka följa det riktmärke som riksdagen försökte sätta upp för några år sedan?

Jag vill börja med de tre frågorna till Emma Nohrén. Jag hoppas på klara och tydliga svar till landets jägare.

Prot. 2017/18:64
31 januari

Jakt och viltvård

Anf. 20 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Sten Bergheden! Jag ska försöka svara på den korta tid vi har. Först och främst vill jag säga att du hela tiden talar för Sveriges jägare. Jag är själv jägare, och du talar inte riktigt för mig. Vi har olika syn på mycket av detta.

När det kommer till det allmänna uppdraget tittar EU på ärendet och har sagt att vi förmodligen måste ändra struktur på hur det ser ut. Sedan är det sant att Miljöpartiet tycker att det kanske borde ha sett ut på annat sätt. Det har oavkortat till största delen gått till Svenska Jägareförbundet. Vi kan inte säga hur vi vill att det ska ut. Men en utredning som följer gällande lagstiftning i EU måste vara grundnivån. Vi kan inte ha ett särskilt system här som gör att vi får överträdelseärenden i EU.

Den andra frågan handlade om vargar. I den proposition som antogs om rovdjurspolitiken stod att stammen ska uppnå gynnsam bevarandestatus. Hur den gynnsamma bevarandestatusen ser ut beror på hur många vargar som invandrar och hur populationen ser ut. Det talas här om ett referensvärde på 170–270 vargar. Det är inget tak i det. Det handlar om vad vi behöver ha i buffert för att kunna ha en stam. Det handlar också om att vi måste ha invandrade vargar till detta.

Jag stannar där. Du får upprepa den sista frågan.

Anf. 21 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Jag börjar med att påminna om den. När kommer utfodringsförslaget? Emma Nohrén kan notera det och komma med ett svar. Jag utgår ifrån att finns någon form av aktivitet i Regeringskansliet om den frågan.

Jag frågade om beslutet om 170–270 vargar. Svaret är här att vi kan ha i princip hur många som helst. Min fråga var: Tycker du att det är rimligt att det i dag är över 400 vargar när riksdagen har sagt att en rimlig nivå kanske behöver ligga på 170–270, Emma Nohrén? Tycker du att landsbygden ska tåla 400?

Andemeningen i ditt svar är att vi kan ha ännu fler om det behövs. Är det en rimlig nivå att sätta upp målet att en gynnsam bevarandestatus kan innebära i princip hur mycket varg som helst i Sverige? Det är underförstått. Vad är maxgränsen för vad landsbygden egentligen ska tåla när det gäller varg?

Jag frågade om översyn av uppdraget. Det fanns en andemening när ni satte igång utredningen, men ni har ingen idé om hur det egentligen ska vara. Varför sätter man igång en utredning och en översyn men har ingen idé om vad man egentligen vill nå? Det är lite som att skjuta från höften i de här sammanhangen att inte ha någon idé när man sätter igång det. Man lämnar över det, och det får landa var som helst. Det förefaller att vara lite dåligt genomtänkt om det inte fanns någon idé. Det fanns inget syfte från Miljöpartiets sida när man satte igång det.

Anf. 22 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! När det gäller utfodringen har Naturvårdsverket jobbat på. Vi hoppas att vi kan implementera regler och få ett hållbart förslag. Det

bästa hade varit om propositionen som var genomarbetad och också fungerade rent lagtekniskt hade gått igenom. Men den har fällts, och nu får man runda den. Det förslag som togs fram av allianspartierna om otillbörlig eller otillåten utfodring går inte att genomföra på det sättet. Då får vi försöka att laga efter läge. Den röjda vägen framåt röstades ned, och då får man runda den så gott man kan. Vi måste få ordning på problemet; så är det.

När det gäller varg ska vi uppnå gynnsam bevarandestatus. Det har kammaren fattat beslut om. Vi har olika utredningar. Efter att beslutet fattades har det kommit fram nya fakta om att vi kanske måste ha en miniminivå på 300 vargar. Ska vi ha en miniminivå måste vi ha fler för att det ska täcka upp om till exempel valpsjuka eller något annat skulle slå till. Vi måste också ha genetiskt friska vargar som invandrar för att vi ska kunna ha en gynnsam bevarandestatus. Där är inte vargstammen i dag.

Vi kan inte säga att vi ska ha 170 vargar för att det är vad landsbygden tål. Vi måste ha en gynnsam bevarandestatus på ett djurslag, precis som det står i våra lagar och regler att vi ska ha.

Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa en fråga till ledamoten Emma Nohrén om ett problem som jag försökte lyfta upp under mitt anförande. Det är många som är eftersöksjägare som känner sig hotade. Vi vet alla att djurrättsaktivister nu håller på och förstör för vissa jägare. Jägarna jagas, helt enkelt.

Vi vet att eftersöksjägarna är hjältar. De är de som tar vid när jag exempelvis körde på ett vildsvin, eller tvärtom: Vildsvinet körde på mig, kändes det som. Eller det kan vara något annat djur. De åker ut på natten med hunden. Sedan ska de göra det fantastiska jobb som de gör för att se om viltet så pass dåligt att det måste skjutas.

Här ser vi att de jägarna jagas. Det är samma med till exempel jägarna i Värmland som har skydds jakt på varg. Jägarna törs inte längre för att det är djurrättsaktivister som jagar dem. Min fråga till dig är vad du tycker att man ska göra. Vad finns det som du ser som man skulle kunna göra för att kunna hindra det?

Anf. 24 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Det korta svaret är att om det är olagliga saker som sker ska man förstas tillkalla polis. Det är oacceptabelt att människor överträder bestämmelser och gör saker på detta vis.

Jag håller helt med om att våra eftersöksjägare är fantastiska. De är ute i ur och skur och i alla väder, och de har hundar som klarar av detta. Jag har själv två hundar som jag tränar eftersök med. Jag vet hur många träningstimmar som krävs och vad som krävs för att hålla dem i skick, för att sedan kanske bli väckt klockan två på natten och springa iväg ut och göra sig i ordning för att ta hand om trafikskadat vilt.

Ordningen för trafikskadat vilt med eftersöksjägare ska vi vara stolta över i Sverige. Det är få länder som har en sådan ordning. Denna ordning är bra dels av hänsyn till det som har hänt, dels, och framför allt, av hänsyn till viltet. Vi vill inte att skadade djur ska ligga ute. Där gör jägarna en otroligt bra insats, och det ska vi absolut värna. Jag har svårt att se att man skulle kunna sköta detta på ett annat sätt.

När det gäller dem som betar sig illa mot laglig jakt vill jag säga: Är det brottsligt så är det brottsligt. Det kan vi inte göra så mycket åt, utan det handlar om att förklara och så vidare. Det går inte att försvara att någon begår brottsliga handlingar.

Prot. 2017/18:64

31 januari

Jakt och viltvård

Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för ditt svar! Ett förslag som har dykt upp är att man ska kunna ge samma skydd som en polis eller väktare har till eftersöksjägare eftersom det skulle kunna handla om hot mot tjänsteman. Här skulle man kunna göra någonting. Det är alltså ett förslag som har lagts fram, och jag tycker att det är någonting som regeringen bör ta till sig och göra någonting åt. Detta är ett jättestort och allvarligt bekymmer, som jag tycker att vi måste åtgärda.

Vi har talat mycket om vildsvin. Det har varit något av den röda tråden i debatten än så länge. Vi är överens om att det är ett bekymmer; det har vi hört. Jag tycker att det är bra att vi är överens om att det är ett bekymmer. För det *är* ett stort bekymmer – inte tu tal om det. Det kostar enorma summor för hela vårt land.

Vi har både från Alliansens sida och från regeringens sida kommit överens om att vi ser lite olika på hur hanteringen har blivit. Jag har ändock en fråga och en vädjan till regeringen och till Emma om att ni verkligen nu tar fram ett förslag så att vi kan komma till avslut i frågan och komma framåt. Min fråga är: Kommer vi att få se ett förslag före sommaren?

Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågorna! När det gäller vidare skydd för eftersöksjägare är det första gången jag har hört detta. Jag är ingen lagexpert, men det låter lite märkligt att man ska kunna ge ett sådant skydd. Det får vi ta upp en annan gång när vi har frågan på bordet eller lämna över den till Justitiedepartementet.

När det gäller stödutfodring eller utfodring av vilt är det som jag har sagt: Det fanns ett sätt att gå fram med detta så att det blev ett stringent och bra förslag. Det låg på riksdagens bord, men det röstades ned. Därefter har Naturvårdsverket tagit tag i det. Förmodligen kommer vi att se små förordningsändringar, men jag kan inte säga när, var och hur de kommer. Men det jobbas på det – absolut.

Anf. 27 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jakt kan fylla flera viktiga samhällsfunktioner, till exempel för att bibehålla den biologiska mångfalden. Att jakten kan ha en viltförvaltande uppgift har vi talat om här tidigare. Genom jakten kan man se till att vissa populationer inte växer sig för stora på bekostnad av andra. Jakt kan för dem som jagar också bidra till stora naturupplevelser, gemenskap, spänning etcetera. Jakten i Sverige bedrivs inte av en liten överklass, utan det är nästan 300 000 personer som jagar i Sverige. Jakt är alltså en viktig fråga, och det är bra att vi har tillfälle att diskutera den här i dag.

Jakten som bedrivs i Sverige är dock också storskalig i så måtto att det är väldigt många djur som dödas varje år. Fler än 1 miljon djur skjuts varje år i jakt i Sverige: ungefär 200 000 rådjur, nästan 100 000 älgar, 25 000 harar och hundratusentals fåglar. Då är det inte underligt att det kan uppstå

en och annan intressekonflikt i skogen mellan jägare och den som till exempel vill vara ute och plocka bär, ta en promenad med hunden eller jogga och som kanske inte tycker att det är så trevligt att det finns grupper som är tungt beväpnade och är ute och jagar djur. Man är rädd för att de ska träffa fel med sina skott.

Det kan uppstå intressekonflikter mellan å ena sidan dem som vill ha livskraftiga rovdjursstammar – vilket är någonting som vi egentligen står bakom i alla partier här i kammaren – och å andra sidan jägare som vill hålla rovdjursstammar nere. Då är det viktigt att vi har en jakt som bedrivs på rätt sätt och att vi har en ekosystembaserad rovdjursförvaltning.

Det är också viktigt att jakten bedrivs på ett öppet och demokratiskt sätt. Jag skulle säga att det är bakgrunden till det allmänna uppdraget, där pengarna från jaktlicensen går till en statlig viltvårdsfond från vilken medel fördelas ut till organisationer och även till myndigheter som är aktiva just med att bedriva viltvård.

Jag tycker från mitt perspektiv att det är fullt rimligt att miljöorganisationer i större utsträckning ska kunna ta del av medlen från Viltvårdsfonden. I dag får jägarorganisationerna mer än 100 gånger så mycket pengar från Viltvårdsfonden som Naturskyddsföreningen får. Jag tycker att den debatt som har förts här tidigare känns lite oproportionerlig i detta perspektiv.

Det är också viktigt att det är ordning och reda på jakten i så måtto att den illegala jakten måste bekämpas med kraft. Det kan vara så att den främsta orsaken till att vargar dör i Sverige är just den illegala jakten. Vi vet åtminstone att det handlar om tiotals vargar som fälls varje år på grund av illegal jakt. Vi vet att var tionde örn enligt uppskattningar har hagel i kroppen då de upptäcks.

Vi vet också att rättsväsendet står tämligen handfallet inför den illegala jakten. Jag skulle säga att detta är en brottslighet som inte prioriteras av rättsväsendet. Det här måste det bli ändring på. Det kan inte vara så att vi bara har knappt en fällande dom per år för grovt jaktbrott i Sverige när vi vet att detta är en verksamhet som är mycket mer omfattande än så.

För att bekämpa den illegala jakten tror jag dock mer på det preventiva och förebyggande arbetet, nämligen att vi måste ha fler människor ute i skogarna. Vi måste till exempel ha fler naturbevakare, jakttillsynsmän och jakttillsynskvinnor som finns ute i våra skogar och ser till att det går rätt till. Flera län i Sverige har inte ens en enda jakttillsynsman. Det är helt enkelt mörka fält på kartan. Detta kan inte vara rimligt.

Det finns också ett par andra avarter som vi behöver komma till rätta med. Jag tänker på en sådan sak som godsjakten. Vad är samhällsnyttan med att föda upp hundratusentals änder, fasaner och andra fåglar bara för att direktörer och andra välbeställda människor ska kunna komma dit och skjuta på dem? Nej, det här är en jaktform som vi borde kunna förbjuda här och nu.

Jag tycker också att vi mycket tydligare borde kunna reglera eller förbjuda blyhagel, som sprids i naturen och orsakar stor skada. Det gäller även grytjakt, som är en stressande jaktform. Pilbågsjakt borde inte tillåtas och inte heller fällfångst av till exempel rävar och grävlingar.

Fru talman! Om jakten ska bedrivas på just ett sådant sätt som vi vill behöver vi med andra ord komma till rätta med en hel del saker.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i sin helhet och avslag på reservationerna.

Prot. 2017/18:64

31 januari

Jakt och viltvård

Anf. 28 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till dig, Jens Holm. Du tog upp hur många älgar, hur många rådjur och hur många harar som skjuts. Du missade däremot vildsvinen. Men det är 110 000. Tycker du att det är ett bekymmer att det skjuts så många djur i Sverige?

Jag vill också fråga dig om djurrättsaktivister som jagar jägare, vilket jag också frågade Emma Nohrén om. Jag menar att eftersöksjägare är hjältar. De försöker hitta djur som blivit skadade, av exempelvis bilar. Dessa jägare känner sig jagade av djurrättsaktivister. Det gäller även jägare, i exempelvis Värmland, som ägnar sig åt skydds jakt och ska skjuta vargar. De törs inte längre, eftersom de blir jagade av djurrättsaktivister. Vad tycker du om det?

Anf. 29 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om att vildsvinspopulationen i Sverige är alldeles för stor, och det är ett stort problem som det ser ut nu. Jakt är ett sätt att hålla populationen nere. Men till exempel storskalig utfodring av vildsvin är ingen bra idé.

Det finns däremot en del andra arter som jag tycker är hårt pressade. Och på våra rovdjur, inte minst vargen, tycker jag inte att det ska bedrivas någon licensjakt över huvud taget. Man får alltså titta på det art för art, om det är det du är ute efter, Magnus Oscarsson.

Min poäng med uppräknigen av alla djur som dödas i jakt i Sverige är att påvisa att det är en storskalig verksamhet, och på storskalig verksamhet har vi all rätt att ställa krav.

Precis som Emma Nohrén sa i sitt anförande tidigare är det värt att tänka på att enligt jaktlagen är allt vilt fredat. Det är utgångspunkten. Det måste alltså skötas med större varsamhet än i dag.

När det gäller konflikter mellan jaktmotståndare och jägare är jag den förste att beklaga att sådant sker. Men jag skulle önska lite mer balans från Oscarssons sida. Det begås övergrepp och felaktiga handlingar från båda hållen. Men man kan inte förhindra människor att vara ute i skog och mark. Det är allas rättighet; vi har allemansrätt. Därför vilar ett stort ansvar på jägarna att bedriva jakt på rätt sätt.

Anf. 30 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för ditt svar, Jens Holm!

Du tog tidigare upp jakten och jägarna och sa att det inte längre var rikemansjakt eller något sådant. Det är intressant. Att jaga är nämligen en folkrörelse. Vi talar om hundratusentals jägare, som gör ett fantastiskt arbete för att hålla nere storleken på stammarna. Jag talar om såväl älg som rådjur och vildsvin med mera. Det är viktigt eftersom de här djuren ger upphov till enorma skador, exempelvis i trafiken. Om vi inte höll nere stammarna skulle det bli ännu fler olyckor.

Vi som bor utanför Stockholm, Jens Holm, vet hur bekymmersamt det kan vara. Vi vet vilka skador och vilka kostnader det leder till. Det är alltså viktigt att vi jobbar tillsammans med våra jägare och faktiskt ser dem som de bästa vännerna. Det är de som håller det här i schack.

Det är intressant att du inte är riktigt tydlig just när det gäller djurrättsaktivister och vilket elände de åstadkommer. Vi måste hitta på någonting. Det är viktigt med ett medskick till regeringen – det fick Emma förut – om att det måste till något som skyddar eftersöksjägarna, så att de inte slutar. Det vore en katastrof för oss om de skulle säga: ”Vi törs inte längre. Våra bilar blir sönderslagna, och vi blir hotade på olika sätt.”

Här måste vi tillsammans, politiskt, ta skarpa tag och säga: Nu är det nog. Vi måste se till att få fram en lag som skyddar jägarna som hjälper oss.

Anf. 31 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag förstår inte det där riktigt, men vi får nog ta det i en annan debatt, Magnus Oscarsson. Vi ska alltså ha en separat lag för att skydda eftersöksjägare?

Jag är den förste att hålla med om att varje gång någon form av angrepp sker, oavsett om det är mot jägare eller andra människor som är ute i skogen, är det helt förkastligt. Det är bra om det lagförs och att det leder till fällande domar. Men att ha separata lagar för vissa kategorier jägare verkar minst sagt lite underligt.

Vi ska komma ihåg att vi är många som ska leva på den här ytan som vi kallar Sverige. Vi är 10 miljoner människor, men vi pratar om hundratusentals djur, miljontals om vi räknar med fåglar och fiskar etcetera. Vi kan inte alltid utgå bara från människans intressen. Ibland måste vi kanske bygga infrastruktur med hänsyn tagen till de vilda djur som finns. Ibland ska vi kanske inte bygga infrastruktur, eftersom vi tar hänsyn till att det finns vilda djur i skogen. Skogen kanske ska få stå kvar där i stället. Det finns en mängd sådana intressekonflikter. Det var det jag försökte belysa i mitt korta anförande.

Ibland låter det som att alla svenskar är jägare. Men på det sättet är det inte. Jägarna är trots allt en minoritet i Sverige.

Jakten måste alltså bedrivas på ett ansvarsfullt sätt, och det är viktigt med insynen och den demokratiska förankringen av jakten. Jag tror att det finns mer att göra när det gäller det.

Anf. 32 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! I detta betänkande behandlas ett ganska begränsat urval av frågor om jakt och viltvård. Men det är glädjande att se engagemanget i debatten och att det skickas ut lite krokar utanför just de frågorna. Det får gärna vara på det sättet.

Liberalerna har inga reservationer i betänkandet, men jag har ändå lite synpunkter och vill redovisa några av Liberalernas utgångspunkter.

Liberalerna vill vara tydliga med att vi värnar om den biologiska mångfalden och därmed livskraftiga viltstammar. Det handlar till stor del om kunskapsbaserad förvaltning. Och i viltförvaltning är jakt en naturlig del.

Det finns tydliga målkonflikter mellan olika intressenter. Och rovdjursförvaltning, inte minst, har varit uppe till diskussion många gånger i den här kammaren.

Liberalerna anser att det är vitalt att man har en bred förankring, särskilt bland boende i rovdjurstäta områden. Alldeles nyss diskuterades illegal jakt. Vi är övertygade om att dialog och acceptans är bra sätt att förebygga det. Därför tycker vi att det ska vara möjligt med skyddsjakt och selektiv licensjakt, för att förhindra oacceptabla rovdjursskador i bland annat tamdjurshållning.

Sedan tycker vi liberaler också att det är viktigt att vi lever upp till de EU-åtaganden som vi har för att skydda hotade djurstammar, det vill säga mycket av det som står i art- och habitatdirektivet. Nu har den frågan på något vis blivit avgjord i och med att kommissionen har sagt att man inte ämnar se över den delen av naturvårdsdirektivet.

Vi vill ändå uppmärksamma det som kommissionen sa, att man skulle utnyttja det nationella utrymmet bättre. Det fanns alltså ett sådant utrymme som staterna inte hade utnyttjat. I och med det måste vi titta vidare på förvaltningen av rovdjur. Så långt som möjligt bör det ligga på en nationell och regional nivå.

När det gäller jakt och jägare känns det som att någon står upp för jägarna, någon står upp för djuren och någon står upp för jakten. Detta är ett lite konstigt förhållande. Man måste naturligtvis gå i takt. Det finns inte något motsatsförhållande i detta.

Jag är inte själv jägare, men jag förstår att jakt kan innebära en stor upplevelse med både spänning och naturupplevelse. Vi tycker att man ska uppmuntra fler att bli jägare. Det gäller speciellt unga och kvinnor, som är underrepresenterade i gruppen jägare. Det vore bra om det blev en bredare rörelse.

Handel med viltkött har tagits upp. Man vill att det ska kunna säljas som en konsumentprodukt. Här har vi en resurs i Sverige som vi ska ta till vara. Jag vill nog påstå att detta är ett ganska klimatsmart kött. Då ska inte regelverket hindra att köttet kommer ut på marknaden. Det är också ett av de hinder mot att nå ut på marknaden som har uppmärksammats, att viljan att jaga och minska stammen blir mindre.

Sedan vill jag från Liberalernas sida uttrycka att det är bra att det har införts en rättsprocess som av allt att döma fungerar. Det får vi naturligtvis följa, men vi kan konstatera att den licensjakt som nu sker har kunnat genomföras i rätt tid.

Fru talman! Sedan vill jag säga några ord om diskussionen om stödutfodring av klövvilt, och det finns också med i dagens betänkande. Vi har inte med någon reservation, men för oss liberaler – och jag hoppas även för regeringen – gäller fortfarande tillkännagivandet från hösten 2016 om att man skulle återkomma i frågan med ett nytt förslag som inte innebär ett generellt förbud. Det ska i stället handla om ett mer preciserat lagförslag som ger möjlighet att utfärda förbud mot utfodring av klövvilt när andra lösningar visat sig vara inte möjliga och det går att påvisa påtaglig skada.

Det fanns tidigare en viss tveksamhet om vad Alliansens förslag innebär. Emma Nohrén hade inte heller med sig papperet om vad förslaget innebär. Förutom det vill vi också att förbudet ska kunna begränsas till ett område och under en viss tid. Jag tycker ändå att det är ett steg framåt.

Jag vill citera den socialdemokratiska ledamoten från den riksdagsdebatt som vi hade under hösten 2016. Han kallade den här diskussionen för ”trams och fulspel”. Jag tycker att vi har kommit lite längre i debatten här i dag. Jag uppfattar – och jag uppfattar att även regeringen gör det – det

som positivt att det nu vidtas både frivilliga och andra åtgärder inom området som lyfter frågan framåt. Det handlar ju om Jägareförbundet som har en prioriterad uppgift att sprida information om följderna av utfodring. Även Naturvårdsverket jobbar med frågan.

Nu väntar vi bara på regeringens lagförslag som bygger på tillkännagivandet. Trots allt hänvisas det till fortsatt beredning i betänkandet. Om den beredningen inte innebär att det ska komma ett lagförslag, då kan man ju undra vad man då tänker på. Vad innebär den beredningen? Är det bara ett tomt ord?

För min och Liberalernas del känns det som att detta har blivit ett politiskt spel där man säger att eftersom man inte fick igenom sin proposition i riksdagen ska man minsann inte lägga fram något förslag alls. Det kan vi syssla med här, men det hjälper ju inte saken. Som ett komplement till de åtgärder som nu vidtas är det viktigt att det blir en laglig reglering på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 5 Offentlighet, sekretess och integritet

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU38
Offentlighet, sekretess och integritet
föredrogs.

Anf. 33 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 4. Sverigedemokraterna har fler reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till dessa två reservationer.

Konstitutionsutskottet är mest känt – åtminstone i medierna – för sin granskning av statsrådets tjänsteutövning. Då kan statsråd bli prickade och få en anmärkning av utskottet för sina fel och brister.

Även om granskningen utgör konstitutionsutskottets ryggrad behandlar vi även andra frågor utöver granskningen. I likhet med andra utskott har vi också politiska frågor som ligger på vårt bord. En av dessa frågor gäller offentlighet, sekretess och integritet, och det är de frågorna som vi ska debattera i dag.

Fru talman! Det brukar höra till att den som talar först också redogör för betänkandet i stort och vilka förslag som utskottet har behandlat.

I korthet behandlas en rad motioner i betänkandet, det vill säga förslag från såväl partier som enskilda riksdagsledamöter. Motionerna berör allt från datainsamling på internet, Datainspektionens uppdrag och digitaliseringen inom offentlig sektor till en översyn av offentlighets- och sekretesslagen.

I dag gör vi också någonting relativt ovanligt. Vi tillstyrker nämligen, om än delvis, en fristående motion från en enskild riksdagsledamot. I det här fallet är det en motion från Lars-Axel Nordell från Kristdemokraterna som rör tystnadsplikt för tolkar.

Utskottets förslag innebär i korthet att riksdagen begär av regeringen att se över regelverket för tystnadsplikt för tolkar. Orsaken till det är bland

annat att icke auktoriserade tolkar till skillnad från auktoriserade tolkar i vissa situationer inte omfattas av tystnadsplikt trots att de utför uppdrag av likartad karaktär.

Sverigedemokraterna har flera reservationer i betänkandet. Då går jag över till att redogöra för dessa reservationer i tur och ordning.

Vår första reservation handlar om kvalitetsverktyg på webbplatser. Reservationen, som SD och KD har gemensamt, innebär att vi ställer oss bakom förslaget om att ge Datainspektionen i uppdrag att utveckla ett kvalitetsverktyg för webbplatser och internetjänster som tar den personliga integriteten på stort allvar. Det finns exempel på sådana tjänster i andra länder.

Webbplatser som uppfyller vissa kriterier kan genom dem få en särskild stämpel på sin hemsida, vilket synliggör för användaren att här finns en sajt som tar användarnas integritet på stort allvar.

För Sverigedemokraterna är detta ett av flera sätt att förstärka och skydda användares integritet på nätet. Vi tycker därför att en sådan kvalitetsmärkning skulle vara önskvärd även här i Sverige.

Nästa reservation handlar om sekretessbrytande bestämmelser för SOS Alarm. Dagens sekretessregler och samtalsordning för larmsamtal till SOS Alarm innebär att polisen riskerar att få information senare än övriga räddningsaktörer.

Det här leder till onödigt dubbelarbete och till att polisens insatser försenas, vilket i sin tur riskerar att medföra riskfyllda utryckningar och ett försvårat polisarbete.

Det är därför enligt oss nödvändigt att sekretessreglerna ändras så att polisen får uppgifter om akuta ärenden samtidigt som den övriga räddningstjänsten får dem.

När en person i dag ringer till SOS Alarm för att meddela något akut följer samtalet en viss ordning.

Först ställer operatören en rad frågor för att ta reda på vad som hänt.

Detta skrivs ned och skickas till räddningstjänst och ambulans som genast skickas till platsen.

Därefter kopplar operatören på SOS Alarm över samtalet till länskommunikationscentralen hos polisen.

Polisen får sedan återigen ställa en rad frågor till inringaren för att ta reda på vad som hänt och anteckna detta i sitt system så att de kan skicka dit polispatruller.

För en chockad och stressad uppringare är det här ofta väldigt förvirrande. Operatörerna på LKC får ofta spendera tid på att förklara varför de måste ställa om samma frågor som inringaren nyss har besvarat. Detta fördröjande dubbelarbete leder till att polisen får information om ärendet senare än övriga räddningsinsatser, vilket ger polisen en utryckningsförseening.

Det negativa i ordningen som jag nyss beskrivit är väl uppenbart, men i korthet handlar det om onödigt långa ledtider, försenade utryckningar, färre räddade liv och i förlängningen färre gripna gärningsmän.

Nästa reservation jag vill prata om handlar om offentlighet i skolor med enskild huvudman.

Huvudmän för fristående skolverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleverksamhet omfattas i dag inte av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser. Friskolor behöver därför inte lämna ut handlingar i samma

utsträckning som kommunala skolor trots att de är offentligt finansierade. De kommunala och de fristående skolorna verkar därmed inte under jämlika förhållanden.

Samma principer om offentlighet för handlingar rörande verksamheten ska gälla för alla skolformer oavsett huvudman. Vi menar därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som rättar till detta.

Till sist, fru talman, vill jag nämna en reservation som vi delar med Vänsterpartiet och som syftar till att komma till rätta med fusket kring hur privata företag i vissa fall hanterar statligt anställningsstöd.

Under de senaste fem åren har drygt 75 miljarder kronor betalats ut i statligt anställningsstöd till privata företag. Uppgifter om vilka företag som har tagit del av bidragen och hur mycket pengar respektive företag har fått är i dag belagda med sekretess med hänsyn till företagets affärsintressen.

Nuvarande ordning gör det svårt för myndigheter och näst intill omöjligt för journalister och allmänhet att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner och huruvida det förekommer överutnyttjande, felaktiga utbetalningar eller andra oegentligheter.

Allmänhetens insyn i hur skattemedel används bör i det här fallet väga tyngre än den enskilde företagarens affärsintressen. Regeringen borde därför, enligt vår och Vänsterpartiets mening, göra det möjligt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner så att fusk som förekommer kan stävjas samtidigt som skyddet för den enskildes integritet säkras.

I detta anförande instämde Fredrik Eriksson och Crister Spets (båda SD).

Anf. 34 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Vi behandlar nu alltså KU38, ett motionsbetänkande med en rad olika motioner som på olika sätt berör offentlighet, sekretess och integritet.

I betänkandet har vi ett enigt tillkännagivande om att regeringen bör se över regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar.

Tolkar används mycket och behövs i stor utsträckning. Vi har tyvärr brist på tolkar. Det i sig är ett problem som bör åtgärdas.

Bland de tolkar vi har finns det både auktoriserade tolkar och andra yrkesverksamma tolkar, och för dem gäller olika regler. Det kan vara så i ett fall att en icke auktoriserad tolk inte omfattas av den tystnadsplikt som en auktoriserad tolk skulle omfattas av i samma situation. Vi tycker att det här är olyckligt och bör ses över.

I övrigt i betänkandet finns det åtta olika reservationer. Det är mycket med KU-mått mätt, men det är ganska lite jämfört med andra. Det kan bero på att det är ett motionsbetänkande och att vi ofta lyfter fram våra egna motioner.

Vänsterpartiet har två reservationer till förmån för motioner som vi har lagt fram.

Vår första reservation handlar om att det ska vara möjligt att granska hur statliga lönesubventioner används i privat verksamhet. I dag är det inte möjligt. Det är ganska stora summor som betalas ut – de senaste fem åren

har 75 miljarder betalats ut av staten som anställningsstöd till privata företag.

Det är inte ofta vi i KU diskuterar just företag, anställningsstöd och den typen av arbetsmarknadsfrågor, men det här ingår i en större motion om ordning och reda på arbetsmarknaden som Vänsterpartiet har lagt fram.

De här pengarna betalas bland annat ut för praktikplatser och olika former av anställningsstöd för personer som annars skulle ha svårt att få arbete. Hur mycket pengar det är i sin helhet finns det alltså uppgifter om, men vilka företag som tar emot stöd och hur mycket stöd de tar emot är sekretessbelagt med hänsyn till affärsintressen.

Vänsterpartiets uppfattning är att det är viktigt att det faktiskt går att granska hur de statliga lönesubventionerna används. Det måste bli enklare för myndigheter och journalister att granska vilka företag som har statliga lönesubventioner för sina anställda och om det förekommer överutnyttjande, felaktiga utbetalningar eller andra oegentligheter.

Jag tror att vi är ganska många som på olika sätt har kommit i kontakt med företag som har många anställda med den här typen av stöd utan att det har gått att granska på vilka grunder och hur mycket, företag där praktikplats har staplats på praktikplats.

Självklart måste den här öppenheten utformas så att det ändå finns ett skydd för den enskilda anställdas integritet. Vår uppfattning är att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör det möjligt för journalister och myndigheter att granska detta med bibehållen integritet för den enskilda anställda.

Vänsterpartiets andra reservation handlar om behovet av att inrätta en nätombudsman.

Ingen människa ska behöva utsättas för förtal, hot eller andra allvarliga kränkningar. Ändå sker det i stor utsträckning på nätet och i sociala medier. Därför behövs en funktion i samhället som kan ge stöd och hjälp till dem som utsätts.

Vi tycker att det är bra att regeringen aviserat att Datainspektionen ska bli en central tillsynsmyndighet på området och att den ska få delvis ändrat uppdrag och byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten.

Men trots att den nya Integritetsskyddsmyndigheten får delvis nya uppdrag är den ändå i grunden en tillsynsmyndighet. Vi vet inte heller hur dess uppdrag och verksamhet kommer att se ut.

Därför hävdar vi fortfarande att det behövs en nätombudsman som ges verktyg och förutsättningar för att kunna hjälpa utsatta med råd och stöd. Det ska vara en instans dit det är enkelt att vända sig och få hjälp när man utsätts för hot och hat på nätet. Nätombudsmannen kan också fylla en viktig funktion när det gäller informationsinsatser för att öka medvetenheten och kunskapen om näthat.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 7.

Anf. 35 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Frågor om offentlighet, sekretess och integritet är lika breda som de är viktiga. För tids vinnande kommer jag här att koncentrera mig på de frågor där Liberalerna har invändningar och vill mer än regeringen eller andra partier.

Jag yrkar bifall till reservationerna 6 och 8.

Som konsumenter utför vi allt större del av våra inköp på nätet. Nät-handeln innebär stora fördelar, men den snabbt ökande andelen inköp via nätet gör också att vi som konsumenter lämnar ifrån oss allt fler uppgifter om oss själva, våra liv och våra konsumtionsmönster.

Dessa uppgifter är mycket eftertraktad information för företagen. En omfattande vidareförsäljning av sådan information sker mellan företag på ett sätt som är omöjligt för oss själva att överblicka. Sammantalet ger denna information mycket stora möjligheter att kartlägga vart och ett av våra liv.

Liberalerna anser därför att konsumentens integritetsskydd på nätet behöver förstärkas. Företag behöver givetvis kunna spara uppgifter om sina kunder, men det behövs ett mycket starkare skydd vad gäller typen av uppgifter som får sparas och hur länge de får sparas utan att konsumenten förnyrar sitt medgivande. Konsumenterna behöver också få tydligare insyn i vilka uppgifter om dem som lagras och hur de används liksom bättre möjligheter att få dem raderade.

Utskottet anförde redan 2016 att det pågående utredningsarbetet och beredningen av förslag inom Regeringskansliet inte borde föregripas. Motionsyrkandena avstyrktes därför. I år gör man likadant. Det tycker jag är beklagansvärt eftersom frågans betydelse på inget sätt har minskat för var och en av oss enskilda medborgare utan i stället konstant ökar i takt med vårt förändrade köpbeteende.

Fru talman! Den nuvarande myndighetsstrukturen på integritetsområdet är föråldrad. Den är obsolet. Tillsynen på integritetsområdet måste stärkas.

Liberalerna har under många år motionerat om en samlad integritetsmyndighet och att Datainspektionen ska ersättas av en integritetsinspektion med ett generellt mandat att bevaka hur regelverket till skydd för integriteten ser ut i myndigheternas arbete. Vi har också begärt att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen redovisar utvecklingen när det gäller skyddet för den personliga integriteten. Det är därför glädjande att vi nu kan notera att regeringen har aviserat att Datainspektionen ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten.

Vi anser att detta bör vara ett första steg mot det förslag till utvidgat uppdrag för Datainspektionen som framläggs i Integritetskommitténs delbetänkande. Tills vi ser att så är fallet, och tills vi har en årlig uppföljning, kvarstår dock Liberalernas reservation på denna punkt.

Fru talman! Jag är liberal och därför en stark EU-anhängare, och jag tror att det är av yttersta vikt att Sverige är en stark röst i EU, bland annat för att vi har en stark tillit till öppenhet och transparens. När EU-samarbetet och de grundprinciper om rörlighet, handel och mångfald som det står för ifrågasätts är det än viktigare att vi stärker transparensen och öppenheten inom EU, bland annat genom en offentlighetsprincip som bör införas i hela unionens arbete.

Genom ökad insyn i till exempel ministerrådets omröstningar och arbetsgrupper ökar också medborgarnas möjligheter till ansvarsutkrävande, vilket är viktigt för demokratisk kontroll och legitimitet. Vidare anser vi att visseblåsare bör skyddas av meddelarfrihet enligt svensk förebild. Därför är Sveriges röst viktig i EU, och detta anser vi att regeringen bör verka för.

Fru talman! Jag hade faktiskt förlitat mig på att en av mina kollegor skulle ta upp det viktiga tillkännagivande som utskottet också lägger fram, och Mia Sydow Mölleby tog mycket riktigt upp detta. Vi ställer oss alltså äntligen bakom en översyn av regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar och tillkännager detta för regeringen.

Därmed har jag redan yrkat bifall till min reservation.

Anf. 36 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! I dagens betänkande hanterar vi 25 olika motionsyrkanden, och man kan undra om det är så stor idé att motionera i Sveriges riksdag. Ja, innan jag har satt mig kommer många av åhörarna att tänka att det är idé.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 2, fru talman. I reservation 2 har Kristdemokraterna motionerat och även reserverat sig i fråga om ett kvalitetsverktyg för webbplatser. Vi vet ju att hat och hot på nätet drabbar ungdomar, journalister, opinionsbildare och oss politiker. Kränkningar på nätet måste tas på allvar, och det behövs bland annat preventiva åtgärder som leder till färre nätkränkningar.

Detta har konstitutionsutskottet arbetat med, och arbetar fortfarande med, på många olika sätt. Men Kristdemokraterna vill lägga till ytterligare en dimension. Regeringen bör, menar vi, ge Datainspektionen i uppdrag att utveckla ett kvalitetsverktyg för sajter med hög integritetsstandard och sedan överväga om det bör tas fram ett kvalitetsverktyg för internetjänster i relation till den personliga integriteten. Sådana finns nämligen, till exempel *truste.com*, som innebär en märkning av sajter med hög integritetsstandard. Detta skulle kunna vara ett sätt att belöna de sajter och tjänster som arbetar medvetet mot kränkningar på nätet.

Detta är ett typexempel på en motion som ett enskilt, inte alltför stort, parti har lagt fram och som någon annan, i detta fall Sverigedemokraterna, har hakat på. Då kan man tänka att det väl var en begravning i tysthet. Men det vet man inte. Det kan mycket väl, särskilt i konstitutionsutskottet, innebära att man håller igång tankarna och prövar detta, och så småningom kan det komma något ur dessa idéer.

Så har det faktiskt gått – och nu går jag vidare i min tanke, fru talman – med en enskild motion. Lars-Axel Nordell i Kristdemokraterna har i ett antal år motionerat om tystnadsplikt för tolkar. Han får ursäkta mig när jag säger att motionen inte var helt korrekt i alla delar. Lars-Axel Nordell hade inte haft tillgång till Justitiedepartementets samlade kunnande, och motionen hade alltså brister, särskilt när det gäller angivandet av lagrummen. Den hade heller inte lyfts upp till en kommittémotion eller en partimotion hos Kristdemokraterna, och jag hade inte undertecknat den.

Ändå ser vi i konstitutionsutskottet, när vi tillsammans läser den och prövar frågan, att det finns en poäng i den fråga som en enskild motionär har lyft. Det behövs tystnadsplikt för tolkar, och det finns en brist.

I motionen begär Lars-Axel Nordell en utredning av behovet av en samlad lagstiftning för att tydliggöra och förstärka tystnadsplikten för tolkar. Vi noterar i utskottet att en tolk eller översättare som omfattas av bestämmelserna i OSL i det enskilda fallet har samma yttrandefrihet och tystnadsplikt som en tjänsteman vid den aktuella myndigheten. Vi gör följande ställningstagande:

”En konsekvens av gällande regelverk om tystnadsplikt för tolkar är bl.a. att icke auktoriserade tolkar, till skillnad mot auktoriserade tolkar, i vissa situationer inte omfattas av tystnadsplikt trots att de utför uppdrag av samma eller likartad karaktär som de auktoriserade tolkarna. När det gäller yrkesverksamma tolkar kan det enligt utskottets mening ifrågasättas om en sådan skillnad i fråga om tystnadsplikten är befogad.

Att utvidga en straffsanktionerad tystnadsplikt för tolkar innefattar en rad komplexa ställningstaganden som kräver noggranna överväganden, inte minst när det gäller privatpersoner som tolkar åt exempelvis vänner eller familjemedlemmar i olika sammanhang. Utskottet noterar i detta sammanhang även att präster och andra företrädare för trossamfund inte omfattas av någon lagstadgad tystnadsplikt.” Det är i stället så att man mister arbetet, blir avkragad, om man bryter tystnadsplikten, men det är inte ett civilrättsligt brott.

”Utskottet anser att det bör göras en översyn av gällande regelverk för att närmare utreda behovet av och förutsättningar för en eventuell utvidgning av tystnadsplikten för tolkar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionen tillstyrks därför delvis.”

Detta visar att man som enskild motionär kan få igenom en synpunkt som kanske inte i alla delar var perfekt formulerad men som ändå hade en poäng. Konstitutionsutskottets ledamöter, från höger till vänster, erfarna och helt oerfarna, sa att detta är en poäng; det här vill vi fortsätta att följa upp.

Detta tycker jag är ett gott tecken när det gäller konstitutionsutskottets sätt att arbeta, men också när det gäller själva motionsinstitutet. Det är lönt att motionera, för tillsammans ser vi mer än man ser som enskild.

(Applåder)

Anf. 37 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Offentlighetsprincipen är en grundläggande princip för Sverige och vårt statskick. Den har bidragit till att bygga vårt land starkt och framgångsrikt. Principen innebär bland annat att regeringens och andra myndigheters verksamheter ska vara öppna så långt det är möjligt. Allmänheten och medier ska kunna ta del av information i olika frågor, oavsett vad den offentliga verksamheten själv väljer att informera om.

Offentlighet och transparens är grundbultar i demokratin. Det är nödvändigt för ansvarsutkrävande av oss politiskt förtroendevalda och för en välfungerande förvaltning.

Den svenska offentlighetsprincipen är känd långt utanför vårt lands gränser. Den har inspirerat andra i deras arbete för ökad transparens. Det ska vi vara stolta över och värna.

Fru talman! Också sekretessbestämmelser fyller en viktig funktion i samhället. Det kan till exempel handla om att skydda enskilda medborgare eller individens integritet. Det kan också handla om rikets säkerhet eller om att på ett effektivt sätt kunna förebygga och beivra brott och kriminalitet.

Detta rör sig alltså om frågor där det är värdefullt med breda politiska majoriteter. Det är viktigt att vi är överens om fundamenten i vår demokrati. Därför välkomnar vi socialdemokrater konstitutionsutskottets betänkande KU38. Det speglar den breda samsyn vi har i många av dessa frågor,

och vi yrkar bifall till utskottets förslag. Vi vill också passa på att rikta ett tack till de andra partierna för goda samtal och överläggningar i utskottet.

Jag kommer i det närmaste att tala om en av de frågor som vi behandlar i detta betänkande, nämligen betydelsen av att alla förstår vad som sägs och beslutas här i landet.

Fru talman! Här i Sverige är det av avgörande betydelse att man kan svenska. Det är viktigt för att vi ska kunna skaffa oss jobb, försörja oss själva, delta i samhällslivet och förstå vad som händer och sker omkring oss. Det krävs helt enkelt för att kunna vara en fullt ut delaktig medborgare.

När vi nu har många nya invånare här i landet är det viktigt att alla lär sig svenska och att vi fortsätter att satsa rejält på just detta.

Att lära sig ett nytt språk är dock inte något man gör över en natt. Det vet alla vi som har dragglat tyska prepositioner eller ryska tempus. Det tar också tid att förstå nyanserna i ett språk. Därför är och förblir tolkar en nödvändig del i ett modernt samhälle – tolkar som till exempel kan tolka vid rättsprocesser i domstolar, inom skolan eller i vården.

Tolkar har betydelse för integrationen. Ska de människor som är nya här i landet förstå vad som gäller här, och därmed kunna känna sig hemma, ja, då måste de ju förstå vad som sägs och vad våra regler innebär. Vi måste förstå varandra redan innan människor kan fullfjädrad svenska.

Vi kan också påminna oss om vad Sveriges tidigare statsminister, socialdemokraten Per Albin Hansson, sa: ”Den mest patriotiska handlingen är att skapa ett land där alla känner sig hemma.”

Fru talman! För att skapa ett land där alla kan känna sig hemma gäller det att vi förstår varandra och att alla förstår vad som gäller. Även om antalet asylsökande och nyanlända har minskat sedan 2015 kommer behovet av tolktjänster att vara stort på både kort och lång sikt. Därför måste vi ha ett regelverk som är ändamålsenligt, modernt och uppdaterat. Det är en fråga som vi i KU har tittat närmare på. Vi har uppmärksammat detta med anledning av en motion av Lars-Axel Nordell, i ljuset av att de utbildade och auktoriserade tolkarna i dag är för få.

En konsekvens av gällande regelverk för tolkar är att icke auktoriserade tolkar i vissa situationer inte omfattas av tystnadsplikt, till skillnad från auktoriserade tolkar, trots att de utför uppdrag av samma eller likartad karaktär som just auktoriserade tolkar. Det innebär alltså att det finns situationer där auktoriserade tolkar omfattas av straffsanktionerad tystnadsplikt, medan icke auktoriserade tolkar inte omfattas. När det gäller yrkesverksamma tolkar kan det ifrågasättas om en sådan skillnad i tystnadsplikt är befogad.

Men att utvidga den straffsanktionerade tystnadsplikten för tolkar innefattar en rad komplexa ställningstaganden. Det kräver noggranna överväganden, inte minst när det gäller privatpersoner som kanske tolkar åt vänner eller familjemedlemmar. Därför bör en översyn av gällande regelverk göras för att närmare utreda behovet av och förutsättningarna för en eventuell utvidgning av tystnadsplikten för tolkar. Därför anser konstitutionsutskottet att riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Fru talman! Jag vill här passa på att lyfta fram att vi socialdemokrater tidigare har uppmärksammat nuvarande brist på auktoriserade tolkar, och regeringen har agerat för att trygga samhällets tolkförsörjning. I höstas

presenterade statsrådet Anna Ekström ett omfattande åtgärds paket. Kort sammanfattat består det av fyra steg:

1. Tolkutbildningen vid Stockholms universitet byggs ut. Stockholms universitet är i dag den enda högskolan i Sverige som bedriver tolkutbildning. Denna utbildning förstärks nu.
2. Man startar en försöksverksamhet med en tvåårig utbildning till kontakttolk inom yrkeshögskolan. Totalt omfattar den ca 160 utbildningsplatser.
3. Man satsar på en effektivare tolkanvändning. Flera av de myndigheter som använder tolk, till exempel Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Skatteverket, har getts i uppdrag att se över hur tolkanvändningen kan effektiviseras, till exempel med hjälp av digitala lösningar.
4. En utredning har getts i uppdrag att ta ett samlat, långsiktigt grepp om tolkfrågan, till exempel när det gäller tillsyn av tolktjänster och dagens system för auktorisation.

Också tidigare har viktiga satsningar gjorts. Till exempel nästan tredubblades utbildningsplatserna inom folkbildningens grundutbildning till kontakttolk under 2016.

Fru talman! Konstitutionsutskottets ställningstagande går i linje med detta arbete. Genom en översyn av gällande regelverk möjliggörs att dagens regelverk uppdateras, förbättras och anpassas till den verklighet vi befinner oss i.

Fru talman! Språket och att vi ska kunna förstå varandra handlar bland annat om att alla kan känna sig hemma. Sverige är ju vårt hem.

Tidigare citerade jag vår tidigare statsminister, socialdemokraten Per Albin Hansson. I sitt folkhemstal förklarade han vad som kännetecknar ett bra hem. Häromveckan var det faktiskt 90 år sedan han höll det talet här i riksdagen, och jag vill därför ta tillfället i akt och citera en bit ur talet:

”Hemmets grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. Där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ner och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet.”

(Applåder)

Anf. 38 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu KU38, *Offentlighet, sekretess och integritet*, ett betänkande som utgår från motioner och motionsyrkanden från allmänna motionstiden. Jag vill börja med att instämma i mycket av det som Laila Naraghi har sagt.

I betänkandet redogörs för en stor del av det gedigna arbete som regeringen nu gör för en stärkt integritet. Med hänvisning till det omfattande arbete som görs avstyrks de flesta motionsyrkandena. Men det finns ett undantag, och det handlar om att uppmana regeringen att se över de komplicerade fallen med tolkar som inte är auktoriserade och som redan har tystnadsplikt. Det handlar om huruvida det är möjligt att avkräva även andra en tystnadsplikt.

Våra grundlagar har olika åldrar. Förrförra året firade exempelvis vår tryckfrihetsförordning, världens äldsta, 250 år. Yttrandefrihetsgrundlagen är den nyaste, och den är från 1991. Den gäller för radio, tv, film, ljud- och bildupptagningar, video, cd-skivor och webbplatser.

I takt med att mer och mer av vår information har gått över från tryckta medier till att finnas på nätet, och i takt med att allt fler nya tjänster utvecklas, samlas alltmer information om oss. Miljöpartiet i EU-parlamentet och i Sveriges riksdag har varit mycket pådrivande för att få fram skärpt lagstiftning för ökad integritet på nätet. Ett resultat av detta är många av de ganska kraftfulla skrivningar som nu kommer in i dataskyddsförordningen under våren. Detta är bra, tycker jag.

Jag har själv tillsammans med en del andra KU-ledamöter varit med i Integritetsutredningen. I en omfattande kartläggning beskrev vi där hur det ser ut med integriteten i skola, vård, omsorg, arbetsliv, försäkringsbranschen med mera. Vi pekade på en hel del brister. Exempelvis är det många skolor som tar fram bra läromedelsappar, för det är så enkelt, där dock mycket material om elever kan samlas under lång tid. Här behöver man göra stora förändringar. Det är stora förändringar som nu skolor, organisationer och näringsliv kommer att behöva göra i takt med att dataskyddsförordningen träder i kraft i vår.

Det som dessutom har hänt är, precis som flera här inne har nämnt, att Datainspektionen från årsskiftet får betydande extra resurser. Den kommer också att döpas om till Integritetsskyddsmyndigheten. Dessutom kommer den att få ett betydligt ökat ansvarsområde i takt med att dataskyddsförordningen ska in i svensk lagstiftning.

Det är väldigt många lagar som vi kommer att behöva återkomma till under våren – det är lagar som ska förändras. Förordningen kommer att ersätta personuppgiftslagen. Framför allt kommer det att ställas betydligt hårdare krav på hur personuppgifter i allmänhet får hanteras och lagras.

Jag är övertygad om att skyddet för den personliga integriteten är en fråga som vi kommer att behöva återkomma till ganska många gånger. Denna lagstiftning är helt enkelt inte mogen ännu. Men just i dag yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 39 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Jag vill säga några ord om frågan om tystnadsplikt för tolkar, som samtliga talare har kommenterat i dag.

Jag har motionerat om att man ska utreda frågan med syfte att tydliggöra och förstärka tystnadsplikten för tolkar. Nu har ett enigt konstitutionsutskott föreslagit att riksdagen ska ställa sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör se över regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar och tillkännage detta för regeringen. Motionen bifalls delvis.

Som Tuve Skånberg påpekade innehåller motionen en uppgift som gör gällande att präster och pastorer har en absolut tystnadsplikt. I betänkandet står det att det inte ser så ut i dag. De har ingen lagstadgad tystnadsplikt. Det är någonting som de flesta som går prästutbildningen lär sig att de har. De tror att de har det. Detta är någonting som också uppdagas nu, eftersom alla har gett mig den informationen. Man tror att man har en sådan tystnadsplikt. Senast i måndags var det en präst som påpekade detta för mig: Vi har faktiskt absolut tystnadsplikt. Det är lite unikt.

Men jag är i alla fall jätteglad för att motionen besvaras på detta sätt. För fem år sedan blev jag kontaktad av några teckenspråkstolkare som pekade just på de brister som jag har tagit upp i denna motion. De sa att det faktiskt saknas tystnadsplikt för den här typen av tolkar. Därför började jag jobba med frågan.

Hur ser det då ut i dag på tolkområdet? Jo, enligt Kammarkollegiet fanns det i går, den 30 januari 2018, totalt 1 049 auktoriserade tolkar, varav 225 är teckenspråkstolkare och 824 är tolkar för utländska språk. Av dessa är 242 rättstolkare och 172 medicinska tolkar.

Det säger sig självt att dessa inte räcker till för de behov som finns, som vi hörde tidigare. Det behövs betydligt fler auktoriserade tolkar, som kan tolka på ett rättssäkert och professionellt sätt. Antalet sökande har faktiskt fördubblats de senaste åren. Men antalet auktoriserade tolkar ökar inte, framför allt på grund av att de sökande har svårigheter att komma upp till rätt kunskapsnivå och klara de prov som finns. Det är viktigt att det är en hög nivå.

I Sverige finns det i dag 120–150 utländska språk, beroende på hur man räknar. Det finns tolkar för 39 språk. Även bredden behöver alltså öka. Många av de 39 språken är naturligtvis vanligt förekommande, men det finns också lite udda språk.

Auktorisationen gäller i fem år. Sedan måste den förnyas. Det är bra ur kvalitetssynpunkt.

Problemet framgår av såväl min motion som betänkandet. När det gäller problemet med icke auktoriserade tolkar handlar det alltså om detta: Om en person, en organisation eller ett företag anlitar en tolk som inte är auktoriserad av Kammarkollegiet omfattas tolken inte av lagen. Visserligen kan ett muntligt eller skriftligt avtal om tystnadsplikt upprättas, men det kan inte föreligga ett straffrättsligt ansvar om ett sådant avtal bryts.

Om till exempel en präst eller en pastor vid ett självårdssamtal tar hjälp av en tolk som inte är auktoriserad saknar tystnadsplikten helt och hållet rättsligt stöd. Det är dessutom ganska vanligt att man i föreningslivet tar hjälp av en enskild medlem som kan teckenspråk eller som kan ett utländskt språk när man behöver hjälp med tolkning. Det är naturligtvis en kostnadsfråga, men jag tror också att det handlar om att auktoriserade tolkar är en bristvara.

Därför, fru talman, är det angeläget att utredningen snarast kommer igång för att tydliggöra och förstärka tystnadsplikten för tolkar, så att det blir en generell regel och så att man som icke auktoriserad tolk har det stöd som behövs i lagstiftningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag yrkar också bifall till Kristdemokraternas reservation nr 2 om kvalitetsverktyg för webbplatser.

(Applåder)

Anf. 40 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Tina Acketoft uttryckte här att Liberalerna vill mer än regeringen när det gäller personlig integritet och konsumentskydd och när det gäller ökad insyn och öppenhet i EU. Det vill också Centerpartiet. Men tyvärr var varken jag eller någon annan från Centerpartiet närvarande när detta ärende justerades i KU den 18 januari. Därför kom inte de av mig,

vid beredningen i KU, framförda yrkandena om bifall till två med Liberalerna gemensamma reservationer med i KU-beslutet.

Jag hade vid beredningen i KU, tillsammans med Tina Acketoft från Liberalerna, under avsnitt 1 om personlig integritet och konsumentskydd yrkat bifall till motionerna 3579 av Robert Hannah med flera och 3756 av Ola Johansson med flera när det gällde vissa yrkanden.

Jag hade också under beredningen i KU, tillsammans med Tina Acketoft, under avsnittet om ökad insyn och öppenhet i EU yrkat bifall till motionerna 3194 av Jan Björklund med flera, yrkande 18, och 3684 av Annie Lööf med flera, yrkande 7.

För att inte dessa yrkanden från Centerpartiet ska försvinna yrkar jag nu bifall till Liberalernas reservationer nr 1 om personlig integritet och konsumentskydd och nr 8 om ökad insyn och öppenhet i EU.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU11
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2017/18:JO1)
föredrogs.

Anf. 41 VERONICA LINDHOLM (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera konstitutionsutskottets betänkande KU11 om Justitieombudsmännens ämbetsberättelse.

Vi talar alltså om den lilla nätta redogörelse som jag håller i här. Den får vi en gång varje år. När jag var ny i KU sa en av mina föregångare: Detta är ett av de bästa kvitton du kan få på hur samhället fungerar.

Jag tycker verkligen att det är en himla fin beskrivning. När myndigheter eller annat inte funkar kan man faktiskt som enskild person göra en JO-anmälan, just för att man ska se över hur saker och ting fungerar.

Utifrån detta föreslår utskottet att riksdagen ska lägga Justitieombudsmännens ämbetsberättelse för tiden den 1 juli 2016 till den 30 juni 2017 till handlingarna.

Justitieombudsmännen lämnade muntligen information om sin verksamhet dels den 7 december 2017 vid ett öppet sammanträde med utskottet, dels den 14 december 2017.

I samband med utskottets beredning av ämbetsberättelsen besökte vårt utskottskansli ombudsmannaexpeditionen, där man gick igenom ämbetets äldre ärenden som ännu inte är avgjorda. Utskottets kansli tog då del av diariet, protokoll och andra handlingar.

Inga följdmotioner har väckts utifrån detta.

Chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura entledigades på egen begäran från sitt uppdrag den 1 augusti 2016. Till ny chefsjustitieombudsman valde riksdagen Elisabeth Rynning. Hon tillträdde sitt uppdrag den 5 september 2016.

Prot. 2017/18:64
31 januari

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

*Justitieombuds-
männens ämbets-
berättelse*

Riksdagen valde den 17 maj 2017 Cecilia Renfors till justitieombudsman för tiden från och med den 1 september 2017 till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter.

Ställföreträdande ombudsmannen Hans Ragnemalm avled tyvärr i början av verksamhetsåret, och justitieombudsmannen Stefan Holgersson begärde i slutet av verksamhetsåret att få bli entledigad från sitt uppdrag.

Det framgår också att under verksamhetsåret tjänstgjorde de ställföreträdande justitieombudsmännen Hans Ragnemalm, Cecilia Nordenfelt och Lilian Wiklund i viss omfattning med handläggning och avgörande av tillsynsärenden.

Av redogörelsen framgår vidare att instruktionen ändrades den 1 januari 2017 till följd av att en ny lag om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter då trädde i kraft.

Det anges även att JO:s arbetsordning ändrades vid ett tillfälle under verksamhetsåret. Ändringen föranleddes av att Elisabeth Rynning hade tillträtt som chefsjustitieombudsman.

När vi haft de öppna utfrågningarna tror jag inte att någon i utskottet lämnats oberörd av de berättelser som vi fått ta del av. Det är ganska ohyggliga historier som möter oss, och det är också ett kvitto på varför justitieombudsmännens uppdrag är så otroligt viktigt.

Utskottet har också ett ställningstagande i detta. Utskottet konstaterar att ombudsmännen även i denna ämbetsberättelse redovisar iakttagelser om allvarliga brister och problem med långa handläggningstider och med vissa myndigheters regeltillämpning och ärendehantering.

Att myndigheter brister i rättstillämpningen eller har otillräckliga resurser, felaktig organisation eller bristfällig kompetens är naturligtvis otillfredsställande. Ombudsmännens iakttagelser och de behov av förändringar och nödvändiga åtgärder som har identifierats ska tillmätas stor vikt. Utskottet förutsätter också att regeringen och myndigheterna vidtar de åtgärder som krävs för att komma till rätta med de fel och brister som konstateras.

Utskottet instämmer i chefsjustitieombudsmannens påpekande om vikten av att grundläggande rättsstatliga principer ska tillämpas också i förhållande till personer som frihetsberövats på grund av brott. Utskottet finner även anledning att på nytt påminna om att det är en central fråga i en rättsstat att ingen sitter frihetsberövad utan laglig grund. Principerna om legalitet, proportionalitet, ändamål och behov ska naturligtvis iakttas vid alla former av tvångsåtgärder som myndigheter vidtar mot enskilda.

Av ämbetsberättelsen framgår också att tillämpningen av bestämmelserna om utlämnande av allmänna handlingar fortfarande vållar stora bekymmer på många ställen. I likhet med vad utskottet tidigare har anfört är det ett grundläggande krav att myndigheter och kommuner fullgör sina skyldigheter att enligt offentlighetsprincipen på ett korrekt sätt och i överensstämmelse med gällande regelverk lämna ut dessa i tid.

Utskottet vill på nytt betona vikten av en fungerande ordinarie tillsynsverksamhet. En väl fungerande ordinarie tillsyn ger bättre förutsättningar för justitieombudsmännen att utföra sin extraordinära tillsyn.

Ämbetsberättelsen innehåller även ett antal fall där ombudsmännen har funnit allvarliga brister kopplade till myndigheternas bemötande av enskilda, och det är också där ledamöterna i utskottet har blivit rätt illa berörda.

Mot bakgrund av det som har framkommit finner utskottet anledning att framhålla respekten just för individens värdighet i den offentliga verksamheten. Myndigheternas respekt för medborgarnas rättigheter och integritet är en självklar del av en rättsstat. Utskottet understryker därför vikten av att myndigheterna kontinuerligt arbetar med frågor om bemötande och grundläggande rättsliga principer som bland annat definieras i den statliga värdegrunden. Det bygger på sex punkter som sammanfattar lagar och förordningar på ett väldigt bra sätt.

I ämbetsberättelsen redogör ombudsmännen också för ett antal åtgärder som de har vidtagit för att ytterligare utveckla sin verksamhet. Det framgår även att det för närvarande pågår en intern översyn av JO:s Opcat-verksamhet.

Som utskottet tidigare uttalat kan det finnas skäl att göra en bredare översyn av JO-ämbetet, inte minst mot bakgrund av att den senaste större översynen av JO-ämbetet genomfördes för mer än 30 år sedan, 1983. Med tiden har verksamheten hos JO och dess förutsättningar förändrats på flera områden, bland annat när det gäller organisation, ärendetillströmning och arbetssätt. Utskottet kan framöver komma att ta initiativ till en sådan utredning.

Med detta föreslår utskottet att riksdagen lägger ämbetsberättelsen till handlingarna.

Anf. 42 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag tror att vi alla håller med om att ämbetsberättelsen från JO är riksdagens mest spännande läsning, för det är, som Veronica sa, ett kvitto på vad myndigheterna har gjort. Har de följt de direktiv och lagar som finns? Vi har konstaterat att det går bra för det mesta, men ibland blir det inte riktigt rätt.

Det var 700 fler nya ärenden i år jämfört med förra året, mest socialförsäkringsärenden och utlänningsärenden. Det är en väldigt blandad kott, och JO gör nedslag, en del slumpvisa och en del förutbestämda. JO tittar till exempel alltid på domstolarnas verksamhet och har då sett att man i vårdnadsfall ibland inte följer lagen utan tittar på vad som är bäst för barnen. Det är den förklaring som har varit. Men då säger Lars Lindström, som var den JO som såg över detta, något som jag tycker är väldigt bra sagt: ”’Barnets bästa’ är inte en trollformel som förvandlar fel till rätt.”

Det är oerhört viktigt att man får lov att tycka, och det är mycket känslor i sådana här mål, men man måste ändå följa lagen.

När JO var på besök hos oss konstaterades också att det som hände 2015 har medfört att vi har behövt väldigt mycket ny personal på nästan alla ställen i landet, och man har inte hunnit utbilda som man borde. Det handlar om både personalbrist och kompetensbrist. Ibland saknas empati, och ibland saknas sunt förnuft. Ingenting sker nog av ovilja, men det har gått för fort och man har inte tillräckligt på fötterna.

Ett förfärligt exempel som jag tror att vi alla reagerade på var den gravida kvinnan från Hinseberg som skulle in på förlossningen. Hon får åka från Hinseberg med tre väktare. Hon är handfängslad och har midjefängsel. Även om man inte har fött barn kan man lätt föreställa sig hur det är att ha ett midjefängsel på sig när man har värkar. Vad tror väktarna? Ska hon rymma ut i skogen mellan värkarna? Jag känner att man helt tappar det vid sådana tillfällen.

Sedan är dessa tre till och med med inne i förlossningssalen. Där är det väl ännu mer osannolikt att någon skulle säga ursäkta, nu rymmer jag!

Det här med sunt förnuft lämnar alltså ibland en del övrigt att önska, och JO kommer självklart att följa upp det här.

Jag har även, egentligen av en slump, tittat lite grann på biblioteken och hur godtyckligt de köper in böcker.

Vid några tillfällen har man absolut inte följt bibliotekslagen eller regleringsformens krav på objektivitet när man har bemött en låneframställan. Bedömningen av vad som ska köpas in till biblioteket ska vara saklig och opartisk och inte innebära inskränkningar på grund av religiösa, politiska eller ideologiska utgångspunkter. Man ska avstå inköp om innehållet i boken är brottsligt men inte på grund av att man själv inte gillar vad som står i boken.

Det råder yttrandefrihet. Om boken köps in kan de som har en annan uppfattning bemöta innehållet. Vi har ju fri yttranderätt. Biblioteket ska inte ägna sig åt egen censur.

Några böcker har varit på tapeten. I Botkyrka och Ekerö har de svarat att de inte köper in boken *Massutmaning* eftersom den är baserad på selektivt vald statistik. Statistiken i boken kommer från Eurostat, SCB, OECD, statliga utredningar, forskning, polisrapporter och journalistiska reportage. Det har inte bäring på sådant jag har nämnt tidigare.

På Ekerös bibliotek köper de inte in böcker som stöder rasism, manar till förföljelse eller på annat sätt strider mot de mänskliga rättigheterna. Däremot finns *Mein Kampf* till utlåning. Där är vi tillbaka till Gå. Tänk efter före innan man gör något.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att riksdagen lägger JO:s ämbetsberättelse till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 43 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Jag inleder också med att yrka bifall till utskottets förslag att JO:s ämbetsberättelse läggs till handlingarna.

Fru talman! Sverigedemokraterna brukar ständigt påpeka vikten av att JO ges de goda förutsättningar som krävs för att kunna tillvarata medborgarnas rättigheter på bästa sätt. Jag tycker att JO:s årligt återkommande ämbetsberättelse är en nyttig påminnelse för oss riksdagsledamöter om vad som pågår utanför den skyddade verkstad som riksdagen trots allt utgör.

Tjänstemannaaktivism är en förkastlig företeelse. Tjänstemän som rekryteras för att förvalta våra gemensamma ekonomiska medel och vår gemensamma egendom samt för att upprätthålla lagen men som tar den i egna händer och på detta sätt sätter sig över medborgarna är bland det värsta jag vet. Det är då tur att vi har JO, som kan ingripa när något går fel eller när någon gör fel.

Fru talman! I år har vi kunnat läsa om hur en maktfullkomlig skolledning satte sig över grundlagen och förbjöd användandet av svenska flaggan. Detta kommunicerades bland annat via ett grötmyndigt meddelande där man skrev följande:

”Det är positiva och ljusa känslor som skall lyftas fram. Kan vi dessutom med denna regel hjälpa någon att inte kränka annan person, att inte begå ett brott som benämns som hets mot folkgrupp eller att inte bryta mot reglerna för användandet av svensk flagga eller så är lyckan dubbel.”

Självklart är detta ett helt huvudlöst påstående, och skolledningen fick kritik av JO.

Även om det i det här enstaka fallet var så att flaggan hade använts på ett direkt olämpligt sätt kan det aldrig någonsin användas som ursäkt för att förbjuda den svenska flaggan eller för att begränsa elevernas rätt till yttrandefrihet.

På temat aktivistiska tjänstemän finns åtskilligt att säga i årets redogörelse.

Det finns även ett exempel, som också föregående talare var inne på, med ett bibliotek här i Stockholms närområde som underlåtit att köpa in viss litteratur eftersom den strider mot bibliotekets interkulturella handlingsplan. Detta strider mot objektivitetsprincipen i grundlagen, och biblioteket får också kritik av JO.

Kultur- och fritidsnämnden i Falköping har vägrat att köpa in eller ens fjärrlåna invandringskritisk litteratur eftersom den strider mot bibliotekets medieplan, där – håll i er nu – värderingar är en av de viktigaste faktorerna i bedömningen av om en bok ska köpas in eller ej. Som exempel på sådana värderingar som ska beaktas anges könsroller, rasism och främlingsfientlighet. Vidare anges, i syfte att utveckla värderingsaspekten, att biblioteket inte kan tillhandahålla medier som glorifierar eller propagerar för sådant som strider mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Med de kriterierna då vete tusan om ens Bibeln skulle klara sig med tanke på de våldsglorifierande budskap som kan återfinnas i vissa delar, exempelvis i Gamla testamentet.

Kultur- och fritidsnämnden i Falköping menar nämligen att en låntagare ska känna sig trygg med att inte få sina mänskliga rättigheter kränkta genom att läsa lånad litteratur. Att censurera böcker, eller plocka bort dem för att de framför förvisso lagliga åsikter men ändå åsikter som strider mot den godkända åsiktskorridoren, är sådant mer auktoritära regimer sysslar med.

JO landar således i den helt rimliga slutsatsen att den grundlagsfästa principen om yttrandefriheten innebär att det i alla sorters medier får föras fram åsikter andra inte delar så länge dessa uttalanden inte är brottsliga. Man får till och med gå så långt att man får föra fram uttalanden som kan vara sårande för enskilda individer utan att dessa i rättslig mening kränker några mänskliga rättigheter. Att böcker och andra medier med ett sådant innehåll tillhandahålls på ett folkbibliotek kan inte anses kränka låntagarnas eller andras mänskliga rättigheter.

Har man en annan uppfattning än de som förs fram i viss litteratur kan man i stället välja att bemöta dem, eller om man är lättkränkt kan man helt enkelt låta bli att läsa dem från första början.

Nämnden fick således rättmätig kritik av JO även i detta fall.

Fru talman! Jag hoppas att vi aldrig mer behöver läsa om liknande fall i Sverige.

Anf. 44 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu KU11 *Justitieombudsmännens ämbetsberättelse*. Även jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vi i konstitutionsutskottet får årligen en tjock bok med många av de mest intressanta fallen av JO:s granskningar. Där hamnar de principiella fallen. Ofta kan boken verkligen, precis som Veronica Lindholm har varit

inne på, vara en sorts värdemätare på hur Sverige mår, framför allt hur situationen är för många utsatta grupper.

JO brukar till exempel lyfta fram situationen i häkten, i arresten och för tvångsomhändertagna samt långa handläggningstider med mera.

Varje år håller utskottet en särskild utfrågning av justitieombudsmännen, som bland annat sänds på tv eller webb-tv.

I vårt betänkande brukar vi sedan formulera en del kommentarer. Det som KU framför allt har gjort de senaste åren är att göra tydligt att ärenden som har lämnats vidare till regeringen följs upp för att se om regeringen tar hand om dem.

Eftersom många av mina KU-kollegor redan har nämnt en del synpunkter och iakttagelser – utskottet har också ett i princip enigt betänkande – har jag planerat att göra en liten utvikning till min hemkommun Kungsbacka, som JO besökte i februari 2016.

I rapporten från besöket riktas hård kritik på flera punkter när det gäller byggnadsnämndens arbete. Till exempel konstaterade JO att 8 300 byggnadsärenden fanns uppsatta som oavslutade i nämndens diarium. En del ärenden hade helt enkelt avstannat i avsaknad av nödvändiga beslut. En del ärenden hade avslutats men på ett felaktigt sätt.

Det upptäcktes under besöket och nämndes också under utfrågningen att nämnden förvarade omkring 290 ännu inte påbörjade tillsynsärenden i ett plåtskåp i arkivet. Dessa ärenden hade huvudsakligen kommit in till nämnden i form av anmälningar från enskilda från 2007 och framåt. Ingen befattningshavare hade det omedelbara ansvaret för det stora flertalet ärenden. JO uttalar att det var en uppseendeväckande ordning som vittnar om att nämnden inte förstått innebörden av sitt uppdrag. Nämnden fick allvarlig kritik.

Man kan läsa flera kommentarer där JO slår fast att man inte kan hänvisa till resursproblem och så vidare. Han skriver också att ärenden visserligen måste få ta en viss tid beroende på deras karaktär och behovet av utredning men att det aldrig är godtagbart med fullständig passivitet i ett ärende.

Sedan dess har oerhört mycket hänt. Jag följer lokala medier och går på möten ibland och träffar kollegor, och jag har förstått att detta har varit ett ganska nyttigt wake-up call för kommunen och byggnadsnämnden. Man har anställt ny personal och en egen jurist, och nämnden får kontinuerlig återkoppling om ärendebalansen.

Jag tror att detta på det hela taget har varit positivt för nämnden och framför allt för medborgarna i Kungsbacka kommun, men det var verkligen en tuff resa att ta emot de ganska hårda orden.

Med detta yrkar jag bifall till KU:s förslag.

Anf. 45 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Jag vill lyfta fram några övergripande uppgifter om justitieombudsmännens verksamhet och göra nedslag i några ärenden där justitieombudsmännen har kritiserat myndigheter för felaktig hantering av ärenden.

Under verksamhetsåret 2016/17 registrerades 8 748 ärenden hos JO. Det var en ökning med nästan 10 procent i förhållande till året före, och huvuddelen var klagomålsärenden.

Under verksamhetsåret avslutades 8 300 ärenden, och det innebär en liten ökning. Det är ändå en balansökning med 225 klagomålsärenden, och det är naturligtvis ett problem hos JO att det har blivit så. För att komma till rätta med detta har JO begärt att få en ökning av antalet handläggare.

Jag ska göra några nedslag i kritikärenden. När det gäller Kronofogdemyndigheten konstaterar JO Lars Lindström att tillströmningen av klagomål mot myndigheten har ökat under senare år, och han bedömer att myndigheten har problem. Det gäller myndighetens hantering av inlutna medel. Kronofogden har enligt Lars Lindström ofta gjort felaktiga utbetalningar av inlutna medel och inte inom rimlig tid gjort en korrekt utbetalning till dem som ska ha pengarna.

Chefs-JO Elisabeth Rynning lyfter fram allvarlig kritik mot hur Försäkringskassan har agerat. Man har långa handläggningstider hos myndighetens omprövningsenheter, och hon menar att den utdragna omprövningsprocessen gör att den enskildes rätt till domstolsprövning har blivit ett allvarligt rättssäkerhetsproblem. Det finns alltså ett allvarligt bekymmer hos Försäkringskassan.

Elisabeth Rynning lyfter också fram ärenden när det gäller LSS, som i huvudsak hanteras av kommunerna och där det finns en hel del felaktigheter i hanteringen.

JO Stefan Holgersson lyfter fram att det finns ett behov av förbättra socialförvaltningarnas kunskap om handläggning av ärenden som gäller tvångsvård. Det är i allt väsentligt kommunala verksamheter som inte sköter detta på ett bra sätt.

Justitieombudsman Cecilia Renfors pekar på de långa handläggningstiderna hos Migrationsverket och ser dem som ett allvarligt problem. Hon skriver i ämbetsberättelsen att hon kommer att fortsätta att bevaka tillämpningen inom Migrationsverket när det gäller bestämmelserna om åldersbeslut rörande unga asylsökande.

Fru talman! Jag vill att riksdagen lägger JO:s ämbetsberättelse till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 46 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Jag väljer som flera andra att ta med mig den lilla tegelstenen upp i talarstolen. Den ser kanske inte mycket ut för världen och ser kanske inte vansinnigt rolig eller intressant ut och har väl inte ett omslag för den mest spännande boken, kan jag tro, men den är faktiskt extremt bra läsning. Den är intressant, lättläst och väldigt bra när man vill ha en bild av vad som händer i Myndighetssverige.

Många har lyft upp flera viktiga frågor, och det finns inte mycket mer att säga än att detta ska läggas till handlingarna. Men det finns ändå några saker som jag vill kommentera.

En sak som är ständigt återkommande, vilket förbryllar mig, är de långa handläggningstiderna. Jag hade trott att den digitala utvecklingen och möjligheten att använda verktyg, hjälpmedel och datorer skulle underlätta för myndigheter att göra saker lite snabbt och rappt. Så kanske det i och för sig är, och då är det kanske så att man har gjort sig av med folk. Problemet är att många saker kräver en individuell bedömning, och i dessa fall drar ärenden verkligen ut på tiden. Det är ett stort problem för människor.

Ett exempel är Försäkringskassan, där omprövningsärendena tar jättelång tid. Under tiden lever människor i ett vakuum. De får ingen ersättning från sjukpenningen därför att den är under omprövning, men de kan heller inte driva frågan vidare i en rättslig process. Det är helt oacceptabelt att ärenden som ska omprövas och som gäller människors möjligheter att försörja sig under en sjukskrivning eller sjukperiod då de inte kan arbeta inte kan hanteras inom vettig tid.

Det är utmärkt att Justitieombudsmannen lyfter upp denna typ av frågor, och vi i utskottet utgår ifrån att regeringen och myndigheterna tittar på de saker som inte funkar, återkommer och vidtar åtgärder.

En annan sak som många har lyft fram handlar om bemötandet av människor. Jag tycker att det är helt bedrövligt med den syn som en del myndighetspersoner verkar ha på sina medmänniskor – personer som de har ett ansvar för.

Det är framför allt inom polisen, häktena, Kriminalvården och Kronofogden – myndigheter som har maktutövningsbefogenheter gentemot enskilda personer – som personer behandlas på ett fullkomligt ovärdigt sätt. Att ens komma på tanken att låta en person som är misstänkt för ett brott förhöras iförd enbart kalsonger – hur är det möjligt? Detta beror inte på bristande resurser, utan det handlar om ren och skär brist på respekt i synen på sina medmänniskor. Betraktar man ens dem man jobbar med som människor, kan man undra. Hur kan man tycka att en människa ska vara häktad och inte ha tillgång till en filt? Detta är helt oacceptabelt.

Polisen och Kriminalvården har ett stort jobb att göra när det gäller se till att personalen betar sig som folk. Det är mycket bra att det finns en instans dit enskilda människor kan vända sig när de blir felbehandlade av myndigheterna.

Det är en utmärkt bok. Lägg den till handlingarna, men läs den först!
(Applåder)

Anf. 47 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! När det gäller denna ämbetsberättelse – denna demokratins nådiga lunta, kan man kanske säga – instämmer jag till fullo med föregående talare. Lägg den till handlingarna, men läs den och agera utifrån den.

Fru talman! Medan nyregistrerade ärenden, främst klagomålsärenden inom socialförsäkrings- respektive utlänningsärenden, fortsätter att öka minskar däremot antalet nya inspektionsärenden eller andra initiativärenden. Det är något som man behöver ta en rejäl funderare på. Vad blir effekten av att JO minskar sin proaktivitet, medan den reaktiva delen, klagomålshandlingen, ständigt ökar liksom balansen av ärenden? Detta sker trots att JO för att kunna möta den stora ärendetillströmningen har utvecklat sina rutiner och arbetssätt. För oss politiker blir faktiskt frågan: Behöver JO mer resurser? Behöver man nya instruktioner? Behöver man en annan organisation, eller är det andra myndigheter som behöver det? Sannolikt behövs nog allt detta.

Klagomålsprövningen från enskilda måste prioriteras, precis som har tydliggjorts här, samtidigt som det finns ett stort behov av inspektionsverksamheten liksom av en bredare översyn av hela JO-ämbetet, vilket utskottet mycket riktigt påpekar. Det är också därför som vi liberaler fort-

sätter våra ansträngningar att öka satsningarna på JO. JO är nämligen medborgarnas vakthund och som sådan en otroligt viktig del av vårt demokratiska samhälle.

Utskottet konstaterar att det även i denna ämbetsberättelse redovisas allvarliga brister och problem med långa handläggningstider och vissa myndigheters regel tillämpning och ärendehantering. Detta är något som för den enskilda individen kan innebära ett avsevärt ingrepp i deras vardag. Också tillämpningen av bestämmelserna om utlämnande av allmänna handlingar vållar fortsatta bekymmer. Hur svårt kan det vara?

Vi instämmer i chefs-JO:s påpekande om vikten av att grundläggande rättsstatliga principer ska tillämpas också i förhållande till personer som frihetsberövats på grund av brott. Det är människor precis som vi och som förtjänar exakt samma respekt och korrekta handhavande. Ännu en gång påminner vi därför om att det är en central fråga i en rättsstat att ingen sitter frihetsberövad utan laglig grund.

Ämbetsberättelsen innehåller också ett antal fall där JO har funnit allvarliga brister i myndigheters bemötande av enskilda, bland annat vid frihetsberövanden, som vi nyss hörde om, och när myndigheter vidtar andra tvångsåtgärder mot enskilda. Respekten för varenda människas värdighet i den offentliga verksamheten kan inte nog understrykas. Myndigheternas respekt för medborgarnas rättigheter och integritet är en självklarhet i en rättsstat, och det är därför av största vikt att myndigheterna kontinuerligt arbetar med bemötande- och värdegrundsfrågor. Detta är någonting som vi som folkvalda åker ut i Europa och ständigt propagerar för. Har vi då inte gjort vår egen hemläxa här hemma, vilken trovärdighet har vi då?

Fru talman! Mycket är sagt om denna nådiga lunta, som förtjänar mycket mer läsning än vad den sannolikt får. Sedan 1809 finns det också orsak att återkomma i frågan om JO:s verksamhet och ämbetsberättelse. Även för detta ämbetsår föreslår jag att riksdagen lägger den till handlingarna. Som sagt: Läs den, agera och fundera.

(Applåder)

Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! En bok på 660 sidor för tankarna till klassiker som Victor Hugos *Samhällets olycksbarn* eller Charles Dickens *Oliver Twist*. Men där upphör tyvärr inte likheterna. Dessa böcker skrevs för ett par hundra år sedan, och de målade samhällets baksidor på den tiden. Men denna bok målar vår samtids baksidor.

Mina kollegor har läst upp enskilda exempel. Man kan undra varför. Jo, det är därför att man ska ge människor som har fått sin rätt förtrampad och förnekad upprättelse. Boken är full av exempel, som är mer eller mindre grova. Jag vill också för denna upprättelse nämna det som är särskilt upprörande.

Det handlar om en bostadsrättsinnehavare som står i köket iklädd endast en blöja vid en exekutiv försäljning av lägenheten. Det är upprörande.

Det handlar om en kvinna från Hinseberg som ska genomgå en abort och en annan kvinna från Hinseberg som ska föda ett barn. De förs till sjukhuset iförda handfängsel och midjefängsel. Det är så upprörande, och det enda syftet med att lyfta fram detta här är att ge dessa kvinnor upprättelse. Så här får det inte gå till.

När det gäller socialförsäkringssystemet med dess omprövningsenheter och handläggningstider rymmer statistiken enskilda människor som inte har fått sin rätt tillgodosedd när de har varit drabbade av Försäkringskassans långa handläggningstider – upp till 25 veckor. För detta finns det kritik. Dessa människor är naturligtvis inte nämnda vid namn, men det är människor vars hela utkomst och inkomst är beroende av dessa system. Och så dröjer det 25 veckor.

Det handlar om tjänstemän vid Sjöfartsverket och Näringsdepartementet. Anmälaren fick som förklaring från Sjöfartsverket att myndigheten hade befunnit sig i ett exceptionellt läge där offentlighetsprincipen var direkt kontraproduktiv.

Konstitutionsutskottet är tillsatt av kammaren att slå vakt just om offentlighetsprincipen. Då kan vi läsa om en myndighetsperson som säger att den är kontraproduktiv. Jag kommenterar det inte ytterligare.

Det handlar om en rektors beslut att förbjuda användandet av svenska flaggan, den flagga som hänger här i kammaren och som jag hissar framför sommarstugan. Och vi firar också svenska flaggans dag. Att man förbjuder svenska flaggan i en skola är upprörande. Svenska flaggan är ju vår gemensamma symbol för det Sverige som vi älskar.

Ännu värre är det som man kan läsa om den som frös och inte fick någon filt och som förhördes iförd endast kalsonger. Texten för tankarna till bergspredikan i Bibeln. Det får inte finnas exempel i Sverige där någon berövas en filt när man fryser – inte i statens namn och hägn.

Man kan också läsa om biblioteket, där nitiska tjänstemän fick för sig att utbudet skulle inskränkas utifrån deras ideologiska, politiska eller religiösa utgångspunkter.

Så här kan vi inte ha det. Och vad är garanten för att detta inte går tyst förbi? Jo, det är Justitieombudsmännens ämbetsberättelse.

Fru talman! Vi lägger denna ämbetsberättelse inte bara till handlingarna utan som en byggsten i bygget för ett bättre Sverige.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Riksdagens arbetsformer

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU27
Riksdagens arbetsformer
föredrogs.

Anf. 49 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Fru talman! Så här i slutet av mandatperioden har många saker i detta och andra betänkanden redan varit uppe till debatt både en och två gånger tidigare. Även om jag inte skulle vilja kalla det för gammal skåpmat inser jag att jag nog kommer att upprepa åtminstone en del av sådant som jag har anfört tidigare från denna talarstol. Men vi får se det som en liten resumé, och upprepning är trots allt ändå inläringens moder.

Så sent som häromveckan debatterade vi uppföljningen av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen. Då framhöll vi sverigedemokrater, med beaktande av vilket överstatligt och odemokratiskt monster som EU har blivit, hur viktigt det är att följa upp att subsidiaritetsprincipen verkligen respekteras men också att större fokus borde läggas på att kontrollera att förslagen till lagstiftning från EU är proportionerliga.

Som jag bland annat redogjorde för då är ju riksdagen ett av få parlament som faktiskt prövar samtliga utkast till lagstiftningsakter. Sålunda kan vi här hjälpa både oss själva och andra med värdefulla inspel om hur dessa förslag förhåller sig till centrala principer för medborgarnas självbestämmande, så att inte EU tillåts ta sig alltför stora eller långtgående friheter.

Två av dessa centrala principer är alltså just subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Vi har också kunnat se att det kommer allt fler invändningar från riksdagens ledamöter där man tycker att hela eller delar av EU:s förslag går alldeles för långt och försöker reglera saker som sköts bäst av medlemsstaterna själva. Sålunda finns det uppenbarligen både ett behov och ett önskemål bland våra folkvalda att få ge uttryck för dessa synpunkter.

Att då som utskottsmajoriteten här i KU låta anföra att ”vad de nationella parlamentens yttranden ska omfatta beslutas inom EU” ter sig nog alltför undflyende och fatalistiskt, enligt min mening. Jag vet inte hur det är för fru talmannen, men om någon ber mig inkomma med ett yttrande förbehåller jag mig faktiskt rätten att utforma det yttrandet precis som jag själv behagar. Vad mottagaren av mitt yttrande sedan gör med informationen som framgår däri är en annan fråga, som kan diskuteras, men jag formulerar mitt eget yttrande.

Inte minst eftersom EU:s eget regelverk framhåller att utkast till lagstiftningsakter ska motiveras med avseende på både subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna anser vi att riksdagen bör kunna yttra sig om ett lagstiftningsförslags förhållande till båda dessa principer. Dessutom bör varje yttrande innehålla noteringar om vilka finansiella konsekvenser ett utkast får och vad det medför för administrativt ansvar för nationella regeringar och myndigheter.

Härutöver kan vi förstås behöva ställa betydligt högre krav på regeringen, både vad gäller att inkludera en välutredd proportionalitetsbedömning i sina faktapromemorior och, förstås, vad gäller hur man bäst ska tillvarata våra nationella intressen i de fortsatta förhandlingarna och den fortsatta hanteringen i ministerrådet. Jag yrkar därför bifall till reservation 2.

Fru talman! Vi har även ett antal särskilda yttranden i detta betänkande, och jag kommer att upprepa mig något gällande dem.

Som reglerna ser ut i dag kan alltså en ledamot kvittera ut ett lika stort arvode oavsett om vederbörande deltar aktivt i kammar- och utskottsarbeten eller spelar Pokémon Go dagarna i ända. Nu kanske det inte är någon som spelar just det längre – jag vet inte vad som är inne i dag – men principen är trots allt densamma. Ett sätt att komma till rätta med detta skulle kunna vara att ta fram en standardiserad beskrivning av vad som är rimligt att förvänta sig av en riksdagsledamot. Beskrivningen kan sedan knytas till en ersättningstrappa med olika ersättningsnivåer.

Visar det sig att en ledamot inte lever upp till kraven enligt beskrivningen skulle man kunna jämka ersättningen i motsvarande mån. Härigenom skulle vi i alla fall inte behöva betala ut arvode till folk som inte är här, och vi skulle slippa onödiga debatter om timeouter och skolkande avhoppare. Som vi har framfört i ett annat sammanhang torde Riksdagsförvaltningen i samråd med bland annat Riksdagens arvodesnämnd relativt enkelt kunna ta fram sådana underlag, så att det blir tydligt och förutsebart för alla vad det är som gäller.

Sist men inte minst, fru talman: Här bredvid mig hänger en svensk flagga och en EU-flagga. Den sistnämnda hör verkligen inte hemma här i den svenska demokratins högborg och borde omedelbart tas ned. Men då det är talmannens särskilda privilegium att besluta om flaggning och dylikt i kammaren har vi av respekt för ämbetet valt att inte reservera oss och tvinga fram en omröstning. I stället ger vi uttryck för vårt starka ogillande i ett särskilt yttrande.

I detta anförande instämde Jonas Millard (SD).

Anf. 50 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Vi behandlar alltså betänkande KU27, vilket är ytterligare ett motionsbetänkande med alla möjliga olika förslag på hur arbetet här i riksdagen borde förändras eller inte förändras. Här är det som det oftast är, det vill säga att alla motionsyrkanden föreslås avslås. Det hör ju till undantagen att vi gör som vi gjorde med det förrföra betänkande vi talade om, där vi gemensamt föreslog delvist bifall till en motion. I detta betänkande föreslås allihop avslås.

Vi i Vänsterpartiet har en reservation om att en av motionerna borde bifallas. Det är reservation nr 1, som jag härmed yrkar bifall till. Vår uppfattning är att riksdagsstyrelsen borde utreda och återkomma med förslag på förändringar av ledamöternas ersättning, det vill säga ledamöternas arvoden. Vi tycker att det är ett problem att arvodet är så pass mycket högre än vad en genomsnittlig svensk person tjänar. Vi ser att det riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan oss folkvalda och dem vi faktiskt ska representera.

Det finns dock ändå starka argument för att arvodet ska vara förhållandevis högt. Det ska ju vara ett arvode som gör att många kan ta ett uppdrag i riksdagen och klara sig oavsett vad de har gjort tidigare. Vi ska alltså ha ett arvode som ändå gör att många kan anta uppdraget – och som även gör att vi inte är beroende av att andra kan bidra med pengar. Vi ska inte bli mutbara. Det är viktigt att vi klarar oss själva. Men vi tjänar ändå betydligt mer än genomsnittet, och något vi skulle kunna göra är att begränsa arvodet till prisbasbeloppet, till exempel. Det är ett förslag som vi tycker bör utredas. Riksdagsstyrelsen bör titta på det.

Vi tycker också att man borde titta på detta med extra ersättningar till ledamöter. Vi arbetar mycket, och jag tror att det är få av oss som lägger mindre än 40 timmar i veckan på uppdraget. Detta uppdrag kräver i stället snarare det dubbla. Men det är också så att det gäller alla – och ändå har vi olika ersättningar. Vi har tilläggsersättningar för olika saker, som uppdragen som utskottsordförande eller gruppledare.

Vi skulle faktiskt i stället kunna se det på ett annat sätt. Vi är alla ledamöter, vi har alla samma ansvar inför väljarna och vi är alla valda av väljarna. Hur vi sedan fördelar vårt arbete internt är faktiskt en annan sak; då får vi se över hur vi fördelar uppgifterna. Vi har dock samma ansvar gentemot väljarna, för vi är allihop valda till riksdagen. Vi tycker att man borde titta också på detta, och därför yrkar jag alltså bifall till reservation nr 1.

Anf. 51 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Betänkandet KU27 behandlar ett femtiotal yrkanden från den allmänna motionstiden i höstas. Det är i huvudsak kända positioner som beskrivs i motionerna. Jag känner därför anledning att även i år ta upp ordet "förtroendevald".

Att vara riksdagsledamot är inte ett arbete, utan det är ett uppdrag med förtroende. Det är ett uppdrag vi har årets alla dagar och dygnets alla timmar. Förtroendet får vi av vårt parti och av väljarna. Sviktat förtroendet är det ett bekymmer för partiet och för väljarna, men det är inte givet att det är ett bekymmer för riksdagen som institution. Riksdagen är inte vår uppdragsgivare, utan riksdagen utgör alla våra stödfunktioner. Den är vårt verktyg för att gå från politik till handling och verkställighet.

Därför är det en viktig och grannliga uppgift som partiernas valberedningar har när listor ska tas fram. Det är ett av de absolut viktigaste momenten i den parlamentariska demokratin. Att som SD föreslår låta riksdagen bära ansvar för stora missar i det jobbet är därför något vi andra inte kan ställa upp på. Sedan kommer det alltid att finnas inslag i vårt arbetssätt som behöver justeras under en mandatperiod, och det är därför vi har ledamotsrådet och riksdagsstyrelsen, gruppledarträffar och så vidare.

Flera motioner tar upp arbetssättet i relation till EU. Jag konstaterar att vår gemensamma utredning justerades så sent som förra veckan. Kommissionär Timmermans kommer att jobba med frågan om subsidiaritet och proportionalitet under våren, och Cosac tillsätter en arbetsgrupp där KU ska vara representerat. Det är min fasta övertygelse att vi kommer att få anledning att återkomma till denna fråga.

Fru talman! Det är klart att vi ska högtidlighålla den allmänna rösträtts införande. Det finns en arbetsgrupp där alla partier är representerade under ledning av talmannen som arbetar med att ta fram alltifrån bra skolpresentationspaket till utställningar och aktiviteter såväl inom som utanför riksdagens väggar.

Alla som ser till att bli omvalda har spännande år att se fram emot, för detta är någonting som ska högtidlighållas under flera år.

Eftersom vi är ett land i Europa ska Europaflaggan naturligtvis hänga här i vår plenisal. Den är symbolen för rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och demokrati. Europakonventionen är en del av vår grundlag. Sverigedemokraterna verkar vara emot den, men vi är väldigt mycket för den.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 8 Viss sekretess i mål enligt konkurrensskadelagen

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU17
Viss sekretess i mål enligt konkurrensskadelagen (prop. 2017/18:43)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 10.)

Minoritetsfrågor

§ 9 Minoritetsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU32
Minoritetsfrågor
föredrogs.

Anf. 52 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande nr 32 är även det ett motionsbetänkande, där ledamöter har väckt olika motioner under den allmänna motionstiden i höstas. I betänkandet behandlas 29 motioner. Det innehåller dessutom fyra reservationer samt ett tillkännagivande, som jag återkommer till.

Här tas frågor upp som rör arbete mot antisemitism och antiziganism, romsk inkludering, åtgärder i fråga om nationella minoriteter och minoritetsspråk, en sanningskommission och en officiell ursäkt till det samiska folket, utökat självstyre för det samiska folket, naturresurspolitik, en samlad samepolitik, älvdalskans ställning samt teckenspråk som minoritetsspråk.

Det är en blandad kompot. Jag tänker inte gå in på samtliga dessa utan kommer i huvudsak att ta upp tre ämnesområden.

Fru talman! Jag tänker börja med att säga några ord om framför allt Vänsterpartiet, som har motionerat om samefrågan, bland annat vad gäller rätten till eget land och jakt- och fiskerättigheter.

Detta är en väldigt intressant fråga. Den är dessutom synnerligen aktuell, med tanke på den dom som föll i hovrätten i förra veckan angående samebyn Girjas och samernas – enligt dem själva – hävdvunna rätt till land.

Denna fråga är naturligtvis väldigt omstridd, eftersom det i detta område även lever människor som inte är av samiskt ursprung och som också nyttjar marken, som dessutom är statlig i grunden.

Vi som jobbar med dessa frågor följer förstås detta med intresse. Regeringen tillsatte en utredning, som dessutom fick förlängd utredningstid på initiativ av konstitutionsutskottet, för att se över minoritetsfrågorna – bland annat samefrågan.

I denna utredning, som vi har anledning att återkomma till i konstitutionsutskottet, tas det upp frågor som rör språk och språkens betydelse. Det gäller i synnerhet samiskan vad gäller att få tag i lärare för undervisning, för att kunna bära språket vidare.

Frågorna gäller också Sametinget. Vänsterpartiet tar upp dess dubbla betydelse – det är både ett parlament och en myndighet. Detta är en knivig fråga, som vi definitivt har anledning att återkomma till.

Man behöver dessutom se över förvaltningskommunerna, det vill säga de kommuner som har åtagit sig att för våra fem minoriteter tillhandahålla bland annat myndighetsskrivelser på respektive språk.

Vi återkommer, som sagt, i dessa frågor. Eftersom arbete pågår stöder vi inte just dessa motioner, men icke förty har vi självklart luppen på detta arbete.

Fru talman! Det andra som jag kommer att ta upp handlar om vår romska minoritet. Här finns det en alliansreservation – närmare bestämt reservation 1, om romsk inkludering och en nationell språk- och kulturinstitution – som jag yrkar bifall till.

Även här pågår arbete vad gäller delaktighet och konsultationsordning. Regeringen har föreslagit inrättandet av ett romskt centrum.

Man kan undra varför vi från de borgerliga partierna insisterar på vår reservation, som tar upp några av dessa saker. Vi gör detta av den enkla anledningen att det pågår ett uppror mot sättet som regeringen hanterar denna fråga på.

Man upplever inte att man är representerad eller delaktig. Romska företrädare upplever inte att man har tillräckliga resurser eller möjligheter att delta i de olika sammanträden som regeringen kallar till, ibland med bara några dagars varsel. Man ska då resa från norra Sverige hit till Stockholm för några timmars sammanträde. Det visar på bristande respekt, och jag har full förståelse för proteststormen mot regeringens sätt att hantera frågan. Vi kan göra det på ett betydligt bättre sätt – den saken är klar.

Om vi nu från riksdagens och regeringens sida har åtagit oss att hantera våra minoriteter och att ge dem särskilda rättigheter måste detta göras på ett korrekt sätt.

Jag yrkar, som sagt, bifall till reservation 1.

Den tredje frågan som jag kommer att ta upp handlar om vår judiska minoritet.

Här riktar konstitutionsutskottet ett tillkännagivande till regeringen och har ställt sig bakom en motion från de borgerliga partierna om att mer behöver göras.

Det kan inte bli mycket tydligare – vi har en situation där man lägger ned församlingar på grund av bristande säkerhet och där man av säkerhetsskäl inte vågar bära kännetecknen på att man tillhör den judiska tron. Det är fullkomligt oacceptabelt att detta sker när vi skriver 2018.

Det utförs arbete på detta område. Brottsförebyggande rådet har tilldelats uppgiften att göra en fördjupad studie om den judiska frågan, som ska redovisas den 1 juni 2019. Den nuvarande regeringen ämnar anordna en internationell konferens om dessa frågor 2020. Men vi behöver göra saker här och nu. Det har redan gått alldeles för långt.

Fru talman! Konstitutionsutskottet har gemensamt besökt och för en dialog med den judiska församlingen här i Stockholm. Vi allianspartier har varit i Göteborg och träffat församlingen där. Vi är även flera som har besökt den judiska församlingen i Malmö.

Vi förskräcks över att man för att besöka en synagoga eller liknande institutioner måste passera vakter bakom skottsäkert glas. Det finns kameraövervakning, och man får en väldigt otäck känsla när man stiger innanför dessa dörrar. Vi har dessutom träffat företrädare som berättar att de till och med har fått ha beväpnade vakter utanför synagogan och utanför den judiska skolan här i Stockholm. Detta är fullkomligt oacceptabelt.

Säkerhetsarbetet medför förstås kostnader, något som församlingarna själva har fått stå för. Det är självklart jättebra att regeringen tillskjuter medel, men det är otillräckligt, vilket ett samlat konstitutionsutskott anser.

Avslutningsvis vill jag bli lite personlig. Som många av er kanske vet har jag ungerskt påbrå. Min far kom från Ungern. Han är född och uppväxt i Budapest under andra världskriget. Han var ung då. Han föddes 1929, så han var tonåring under hela andra världskriget och befann sig i Budapest under de strider som pågick där. Han befann sig också där när deportationerna av judar och romer ägde rum.

Han var väldigt förtegen om den här tiden. Som nyfiket barn ställde jag förstås många frågor, eftersom han hade upplevt detta på plats. Han hade väldigt svårt för att berätta om det här, synnerligen och mest gällde det deportationerna. Det handlade om maktlöshet. Många av dem som deporterades var ju hans grannar, som han lekte med när de var små. De bodde sida vid sida, och en dag försvann de bara.

Det var egentligen bara under vissa tillfällen, då han hade slappnat av och kanske hade ett par glas vin innanför västen, som han berättade om det här. Det gick inte mig förbi hur mycket han berördes av detta.

I samma land sker i dag förföljelser, till och med med dödlig utgång, i romska läger. Ligor drar genom romska läger, och det får dödlig utgång då familjer och barn dödas. Vi skriver 2000-talet. Det här skedde för bara några år sedan.

Varför tar jag upp detta? Jo, för vi får aldrig glömma! Vi får inte sluta prata om detta. Det här är ett växande problem, en växande svulst, i vårt samhälle. Vi borde för länge sedan ha lärt oss vilka följder det får om vi inte stoppar detta i tid.

Jag tycker att det är viktigt, vilket samtliga i KU ställer sig bakom, att problematiken lyfts upp när det gäller säkerheten. Detta är ett oacceptabelt förhållande.

Därför är det oerhört viktigt att de resor som konfirmationsgrupper och skolklasser gör till tidigare förintelsläger i bland annat Polen får fortsätta och att de får tillräckliga medel. Den här och framtida generationer har ett sådant ansvar.

Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över min talartid, men det här måste sägas. Vi får aldrig glömma. Jag är väldigt glad över att vi i konstitutionsutskottet, demokratins högra hand, är så eniga om detta.

(Applåder)

Anf. 53 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! I detta ärende om minoritetsfrågor som vi har arbetat med i konstitutionsutskottet finns det under punkt 1, Arbete mot antisemitism, en motion från allianspartierna. Vi i Centerpartiet är naturligtvis glada över att motionen får stöd från övriga partier i utskottet och att det har lett till ett förslag från KU om ett tillkännagivande till regeringen om att sprida kunskap om antisemitism och förföljelser av judar.

I motionen och i tillkännagivandet lyfts även säkerheten vid judiska synagogor, evenemang och mötesplatser fram. Vidare tas behovet av en bättre dialog med företrädare för det judiska civilsamhället upp.

En bakgrund till motionen är de besök som KU:s alliansgrupp har gjort hos den judiska församlingen i Göteborg och KU:s besök hos den judiska församlingen i Stockholm.

I ärendet om minoritetsfrågor finns också en motion av centerriksdagsledamoten Peter Helander från Mora och av mig. Den handlar om älvdalskans ställning som minoritets- och landsdelsspråk. Företrädare för föreningen Ulum Dalska och Älvdalens kommun har under en längre tid framfört att älvdalskan bör erkännas som minoritets- och landsdelsspråk i Sverige.

Många språkexperter anser att älvdalskan ska betraktas som eget språk. Det finns också likheter med andra språk i världen som är små och utrotningshotade. Om inget görs riskerar älvdalskan att inte kunna bevaras. Vi anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att erkänna älvdalskan som minoritets- och landsdelsspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag. Detta bör göras för att få stöd för att rädda älvdalskan som språk.

Fru talman! Tyvärr har Peter Helander och jag inte fått stöd i KU, mer än av Kristdemokraterna, för vår motion om ett erkännande av älvdalskan. Jag yrkar därför bifall till reservation 5 i konstitutionsutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 54 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Förra året kom filmen *Sameblod*. På Guldbaggegalan, som hölls nyligen, prisades den och fick bland annat tittarnas pris, förutom andra utmärkelser. Filmen beskriver en mörk del av den svenska historien. Det är inte sådant som utspelade sig för 2 000 år sedan, under den mörka medeltiden eller för 1 000 år sedan utan det som hände för mindre än 100 år sedan. Trots att dessa övergrepp har skett så nyligen, och fortfarande finns i färskt minne hos många människor, är detta en del av historien som är okänd för väldigt många.

Samernas rättigheter har stärkts de senaste decennierna, men de övergrepp och den diskriminering som den svenska staten har utsatt samer för och som fortfarande pågår är ofta okända för både beslutsfattare och allmänhet. FN och Europarådet påtalar återkommande brister i hur Sverige respekterar samernas rättigheter som urfolk och hur diskriminering påverkar samernas situation i dag.

Diskrimineringsombudsmannen och Sametinget har påpekat behovet av en förändring och har efterlyst åtgärder som tar avstånd från och bryter med det koloniala arv och den diskriminering som pågår i de diskriminerande strukturer som faktiskt fortfarande finns. Vi borde därför tillsätta en sanningskommission som kan sammanställa och titta på de övergrepp som har gjorts och görs.

I bland annat Kanada har en sanningskommission arbetat med att lyfta fram övergreppen som har skett mot landets ursprungsbefolkning. Det finns väldigt mycket att lära av det arbetet. Vi kan bland annat låta de enskilt drabbade berätta sina historier och lyssna på dem och ta till oss av deras erfarenheter och de förslag på åtgärder som finns.

Om inte det som har hänt kommer fram i ljuset och skärskådas kommer gamla föreställningar om samer att leva kvar. Därför behöver vi en framåtsyftande sanningskommission som kan arbeta med ett oberoende mandat

och även lägga fram tydliga förslag. Det är också dags att samerna får en officiell ursäkt. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3.

Annicka Engblom tog upp frågan om självstyre, naturresurspolitiken och en samlad samepolitik. Ja, det är sant att det händer saker, men det händer inte tillräckligt mycket. Precis som nämndes har vi haft det mål med Girjas sameby som har varit uppe i hovrätten. Rättsprocessen är inte färdig utan det hela lär överklagas. Vi får se vad som händer där.

Vi behöver dock jobba vidare med att få en samlad samepolitik, titta på Sametingets dubbla uppgifter och gå vidare i frågorna som gäller självstyret. Detta är även något som FN:s råd för mänskliga rättigheter påpekar. Sverige stöder urfolksdeklarationen men tillämpar inte de rättigheter som den innebär i Sverige.

Det är därför viktigt att vi jobbar vidare, och det är bra att anslaget till Sametinget höjs. Det är en del i budgeten som vi i Vänsterpartiet har varit med och arbetat fram. Det behöver ändå göras fler saker. Därför har vi två reservationer, men jag yrkar som sagt bifall endast till reservation nr 3.

Anf. 55 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 om romsk inkludering och reservation 2 om nationella minoriteter. Jag gläds särskilt åt att utskottet ställer sig bakom den alliansmotion om arbete mot antisemitism som vi väckte förra året. Det är glädjande att vi har ett enigt utskott bakom detta.

I lördags var det Förintelsens minnesdag. Varför behövs just detta? Den frågan har jag fått ett antal gånger. Svaret blir tyvärr det korta: Se dig bara omkring! I mitt älskade Skåne, i Malmö, har jag vänner och bekanta som av rädsla för att utsättas för våld inte vågar bära Davidsstjärnan eller kippa. Och det är inte en obefogad rädsla. Vi har skolor, synagogor och begravningsplatser som behöver bevakning för skydd av egendom och liv. Det sker regelrätta terrordåd runt omkring oss riktade mot den judiska befolkningen.

Den judiska befolkningens förföljelser började inte med andra världskriget. Inte heller slutade de med andra världskriget, trots att vi vet att detta var det mest omfattande folkmord mänskligheten någonsin har sett. Detta måste vi minnas, inte bara den 27 januari varje år, utan varje dag varje år.

Därför är det så bra att utskottet nu har enat sig om det tillkännagivande till regeringen där vi tillsammans säger att det har gjorts en hel del viktiga satsningar i arbetet för att bekämpa antisemitism men att mer behöver göras. Vi framhåller att det är ”angeläget att det sker ett kontinuerligt arbete för att sprida kunskap om förföljelsen mot judar genom historien och fram till våra dagar, och att detta arbete bedrivs på ett sätt som gör att kunskapen når fram till alla delar av den svenska befolkningen”. Vi skriver att det är viktigt att satsningar på säkerhet utvärderas och att säkerhetsläget kontinuerligt följs upp. Om detta måste vi tala. Vi måste agera tillsammans.

Varje generation måste vinnas i denna kamp. Därför kan det inte nog betonas hur viktigt det är med alla dessa resor som skolor gör för att själva få se vad som pågick. Jag ser det inte som något annat än en direkt investering i det samhälle som vi här tillsammans vill se.

Fru talman! Trots att romer har funnits i Sverige sedan 1500-talet, och trots att det är en av våra nationella minoriteter, utsätts de fortfarande för diskriminering. Om ingen annan grupp har jag hört parlamentariker uttala sig så exkluderande, extremt och illa som om just romer.

upplever ett cementerat utanförskap, och många romer har levnadsvillkor som är mycket sämre än för befolkningen i övrigt i Sverige och i Europa. Är detta självvalt, tror vi?

Ska vi kunna göra någonting åt detta måste arbetet för att synliggöra behandlingen av romer och resande fortsätta. Vitboken som togs fram 2014 och som belyser övergrepp mot och kränkningar av romer under 1900-talet i Sverige är ett viktigt redskap som måste göras tillgängligt för alla. Kartläggningen av romer, som har fortsatt in i våra dagar, steriliseringar, omhändertagande av barn, inreseförbud samt begränsad tillgång till bostad, utbildning och arbete – om detta måste vi också berätta.

Det utvecklingsarbete som pågår inom myndigheter och kommuner behöver spridas. Det behöver skapas verkliga förutsättningar för att möjliggöra för det romska civilsamhället att engagera sig i arbetet. Regeringen bör tillsammans med det romska civilsamhället se över inrättandet av en nationell kunskaps- och utbildningsinstitution med ett tydligt uppdrag kring romernas kultur, historia och språk. Inte minst behöver jämställdhetsaspekten ingå i alla åtgärder i arbetet för romsk inkludering.

Fru talman! Här om veckan såg också jag sent omsider filmen *Sameblod*. Jag hade medvetet förhållat det, eftersom jag visste hur illa jag skulle må av filmen, som visar ett stycke modern svensk historia som för alltid kommer att göra mig ödmjuk. I sin iver att skapa ett homogent svenskt folk tog sig majoritetssamhället rätten att begå oerhörda övergrepp mot sin egen befolkning i modern tid. Man förminskade människor och pekade ut dem som mindre intelligenta och mindervärdiga. Vissheten om det förtrycket har för alltid vaccinerat mig mot den sortens tänkande. Jag kommer alltid att kämpa emot varje politisk yttring som gör skillnad på folk och folk, oavsett hur välvilligt det än må förpackas.

De nationella minoriteterna samer, sverigefinnar, romer, judar och tor nedalingar har en lång historia i vårt land och har alla utsatts för assimileringspolitik som innebar att de inte fick tala sitt språk eller utöva sin kultur. Detta är grunden till att det alltid behövs en särskild politik för de nationella minoriteterna. Kunskapen om de nationella minoriteterna har blivit bättre inom förvaltningsområdena, men kunskapen utanför förvaltningsområdena är fortfarande mycket låg. Därför krävs fortsatt informationsarbete inom det offentliga, men även i samhället i stort. Skolan måste ge alla elever kunskap om våra nationella minoriteter och minoritetsspråk. Hur ska man annars förstå sitt eget land? Det behövs också fler insatser för att öka tillgången till äldreomsorg och barnomsorg på minoritetsspråk. Vi behöver sannolikt skärpt lagstiftning för att ställa tydligare krav på kommunerna för att detta ska komma till stånd.

Fru talman! Själv lyssnar jag regelbundet på Sisuradios nyheter. Det är mitt sätt att träna den lilla finska jag minns från min barndom. Public service-verksamheten är viktig för att hålla minoritetsspråken levande och ”i tiden”. Det gäller särskilt program riktade till barn och unga. Utan ett levande språk dör kulturen, och utan kultur blir inte människan komplett. (Applåder)

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 56 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Svensk minoritetspolitik har utvecklats kraftigt under de senaste årtiondena. Längre levde bilden av det etniskt enhetliga landet med *en* religion. I det som den finländske historikern Matti Klinge kallar det bernadotteska lill-Sverige – efter 1809 – ingick det i berättelsen om det nya mindre landet att det hade ett enhetligt folk. Att finska hade talats i Sverige sedan riket grundades förträngdes. Nationella minoriteter skulle assimileras, och de utsattes för ett omfattande förtryck. När man träffar äldre samer eller tornedalsfinnar och hör deras berättelser om skolgången blir man inte stolt. Alla som har sett filmen *Sameblod* har verkligen fått ett vittnesmål om förtryckets omfattning. Många är de med finskt ursprung som har berövats sitt modersmål under en period när finskan inte skulle synas i landet. Många romer har inte fått, hunnit eller kunnat gå i skolan, delvis beroende på ett eget förtryck i gruppen, delvis beroende på samhällets förtryck. Många judar möter gamla fördomar i det vardagliga livet.

Med tiden vaknade insikten om att Sverige länge hyst nationella minoriteter som levt och överlevt i hundratals år i landet. Helt plötsligt såg man att detta inte gjorde landet fattigare och mer problematiskt utan att det gjorde landet och individerna rikare. Omläggningen av minoritetspolitiken har resulterat i åtskilliga framsteg, men det återstår mycket arbete att göra. Regeringen har därför under mandatperioden tillsatt en utredning under ledning av den tidigare folkpartistiske politikern Lennart Rohdin, som arbetat med de här frågorna. Utredningen föreslår ett antal åtgärder som kommer att stärka minoriteternas ställning.

Med anledning av vikten av att riksdagen är enig och markerar enighet vad gäller synen på antisemitism ställer vi socialdemokrater oss positiva till det som anförs i den borgerliga motionen om insatser mot antisemitism, även om jag ska erkänna att det normalt sett hade varit ett glasklart avslagsärende från vår sida.

Väldigt mycket som anförs i motionen är sådant arbete som utredningen har behandlat och åtgärder som pågår och förbereds inom Regeringskansliet. Men det finns ett egenvärde i att den svenska riksdagen markerar ett starkt avståndstagande från antisemitism och betonar vikten av åtgärder mot antisemitism.

Vad gäller de motioner som har förts fram i övrigt vill vi yrka avslag på dem med hänvisning till den utredning som just har slutförts. Skälet till att man gör grundliga stora utredningar är för att samla ihop frågor och hantera dem. Lite av respekt för att utredningsarbetet ska få landa innan ytterligare krav på förändringar framförs yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 57 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu KU32 *Minoritetsfrågor* som är ett rent motionsbetänkande med 29 yrkanden från allmänna motionstiden. Många har gjort väldigt intressanta och tankeväckande inlägg. Det är många exempel på varför minoritetspolitik verkligen behövs. Jag kan i stort sett instämma med alla de tidigare talarna. Men jag vill ändå hålla fast vid att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på de övriga reservationerna.

Jag vill också påminna om att regeringen gör väldigt mycket på området. Just nu bereds förslagen som utredningen om den nationella minoritetslagen lagt fram. Där hoppas jag på ett gott samarbete från utskottet. Regeringen har också satt fart på samepolitiken med en nordisk samekonvention och förslag om konsultationsordning mellan staten och samerna. Man har dessutom gett höjda anslag till samisk kultur, nationella minoriteters kultur och Sametinget.

Det finns också stärkta insatser för säkerhet för minoriteter. Från i höst finns ett sökbart anslag för de organisationer eller samfund som behöver säkerhetsinsatser. Det var tidigare ett anslag som bara trossamfund kunde ansöka om.

Så till själva tillkännagivandet som handlar om att man behöver göra mer mot antisemitism och ta fram en handlingsplan. Det är bra. Det behöver göras mer. Men även här vill jag påminna om allt som regeringen redan gör. Annicka Engblom har redogjort för några av åtgärderna.

Man har i januari 2018 inrättat ett nationellt centrum mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Man har deltagit i internationella sammanhang i International Holocaust Remembrance Alliance. Men det finns så mycket mer.

År 2016 antog regeringen en nationell plan för att motverka rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Planen utgör ett samlat grepp och inbegriper strategier för att förebygga och motverka antisemitism och andra former av rasism genom förbättrad samordning och uppföljning, mer utbildning och forskning, ökat stöd till och fördjupad dialog med civila samhället, ett förstärkt förebyggande arbete på nätet och ett mer aktivt rättsväsende.

Myndigheten Forum för levande historia genomför en stor utbildningsinsats om olika former av rasism i historien och i dag, vilket omfattar antisemitism. Myndigheten framställer bland annat informationsmaterial om de olika formerna av rasism och utbildar skolpersonal i samarbete med Skolverket inom ramen för detta uppdrag. Förutom skolpersonal har även andra yrkesgrupper, exempelvis anställda vid arbetsförmedlingar, socialsekreterare och polisanställda möjlighet att delta.

Statens medieråd arbetar för att stärka barn och ungdomar som medvetna medieanvändare genom medie- och informationskunnighet. Myndigheten genomför även kampanjen No Hate Speech Movement bland barn och unga bland annat mot rasism på internet.

MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, fördelar årligen bidrag i enlighet med förordningen om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Myndigheten har fått medel för att öka fördelningen av statsbidrag till projekt som specifikt syftar till att bekämpa bland annat antisemitism. Regeringen har också avsatt medel för att stödja hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser 2018–2020.

Polismyndigheten har höjt ambitionsnivån avseende hatbrott. Numera finns en nationell kontaktpunkt för dessa frågor liksom så kallade demokrati- och hatbrottsgrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö. När det bedöms nödvändigt ökar Polismyndigheten sin övervakning och vidtar andra säkerhetsåtgärder för att skydda judiska intressen.

Även Åklagarmyndigheten har vidtagit åtgärder för att höja kvaliteten på arbetet mot hatbrott. Brottsförebyggande rådet har, som sagt, nyligen

fått i uppdrag att göra en fördjupad studie om antisemitiska hatbrott i Sverige.

I budgetpropositionen för 2018 finns det dessutom en betydande ökning av anslagen till säkerhetshöjande åtgärder för det civila samhället och skolor.

År 2016 utsåg regeringen ett särskilt sändebud för arbetet med att bekämpa antisemitism och islamofobi på internationell nivå med placering på Utrikesdepartementet. Det särskilda sändebudet arbetar för att bättre samordna mellanstatliga insatser och stärka Sveriges samarbete med viktiga internationella aktörer.

Vi kommer att behöva göra oerhört mycket mer framöver. Men vi ska ändå vara stolta över att det är mycket som redan görs. Jag yrkar bifall till KU:s yttrande.

Anf. 58 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! En ung kvinna kom emot mig nere i Skåne. Jag hade träffat henne tidigare. Hon klagade med ett bedrövat ansikte och sa: Min man vill inte att jag ska åka till Malmö. Det är klart att jag blev upprörd. Jag tänkte: Vad är det för en drummel som vill förbjuda sin hustru att åka till Malmö? Men så sa hon: Jag är judinna. Det visste jag ju. Hon hade ett utseende som lyste lång väg att Israel vore nog en plats där hon skulle smälta in väldigt väl.

Hennes man ville inte förlora henne. När de gick på Malmös gator blev hon återkommande attackerad mitt inne i centrum. Det var inte i någon särskild stadsdel utan mitt inne i centrum. Nu ville inte mannen att hon skulle åka till Malmö fler gånger. Unga män från Mellanöstern, uppfosttrade och präglade av ett helt annat sätt att se på judar, trakasserade henne, och det var fara för liv och säkerhet.

Detta har hänt för inte så hemskt länge sedan. Det har hänt så att jag har varit åsyna vittne, och jag har hört vittnesbördet. När vi läser i tidningarna om synagogan i Malmö och ännu mer i Göteborg där man till och med hotas med molotovcoctails, brandbomber, som slängs, vet vi att Sverige inte är en trygg plats för judar. I utskottets betänkande säger vi: ”Ingen ska behöva känna fruktan eller oro inför att besöka synagogan, den judiska skolan eller någon annan judisk institution”.

Det är väl, och det är gott. Men vi måste lägga till: Ingen ska känna oro eller fruktan för att gå på gatorna i en svensk storstad.

Jag är så glad, inte minst för vad Hans Ekström sa. Normalt sett avslås motionerna. Om man är i regeringsställning hör det till regelbokens kapitel A, första versen, att man avslår motioner. Det är det man gör. Men här är det så viktigt att utskottet gör ett gemensamt tillkännagivande och står upp för att judar ska ha den trygghet som är självklar för alla svenska medborgare. Här står vi, alla partier, eniga bakom detta. Alla partier, om de har något kurage, går upp med emfas och säger: Detta står vi bakom. Det gläder mig oerhört mycket.

Det här kan hända igen. Vår gemensamma hållning är den mur som kan hålla tillbaka dessa krafter och se till att vi vinner antisemiterna, en efter en, för att se en broder och en syster oavsett etnicitet eller bakgrund. (Applåder)

Anf. 59 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Uken ig di? Så frågar man när jag kommer hem till Dalarna. Och vad menar man med det? Man frågar: Vem äger dig? Det är det sätt man hälsar på när man pratar mål. Vem äger dig, och i vilket socialt sammanhang hör du hemma? Det tycker jag är en otroligt trevlig hälsningsfras i förhållande till dem man hör om man bor i Stockholm, där man kanske bara är det ställe man bor på och vad man jobbar med.

Övdalskan eller älvdalskan, som man kanske ska säga här, är en del av ovansiljansmålen som talas i norra Dalarna. Det är ett eget språk med rötter från fornnordiskan och vikingatiden. I dag talas älvdalskan av ca 2 500 personer i Älvdalen. Den används bara i Sverige. Däremot har engelskan tagit upp några ord från älvdalskan, till exempel window. Det är egentligen vindue på älvdalska, som betyder vindöga. Man kan tänka sig en gammal stuga där det finns ett litet hål i timmerstockarna där det blåser in vind. Därifrån kommer engelskans window.

Min svärfar Torsten kunde bara dalska när han började skolan. Han var tvingad av staten, genom lärarna, att prata svenska i skolan. Om han inte pratade svenska fick han stryk. Det är några år sedan, men det är inte jättelänge sedan.

Älvdalskan och andra ovansiljansmål är inte bara språk utan också, som andra språk, bärare av kultur, samhörighet och historia. Detta har staten aktivt tagit del i att ta ifrån människor i norra Dalarna.

Älvdalens kommun är sedan 2010 en tvåspråkig kommun eftersom den sydligaste samebyn, där man talar sydsamiska, ligger i Idre. Därför ingår kommunen i förvaltningsområdet för samiska. Jag ställer fullt upp på samernas rätt att få använda sitt eget språk, men jag skulle önska att vi här i kammaren också kunde ställa upp på att bevara den lilla historiska spillra som finns av det fornnordiska i Sverige och som finns i Älvdalen.

Swensku fikk ig byr å lær mig i skauån, nu will ulum bellt bruk övdalsku.

Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 10.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU8 Jakt och viltvård

Punkt 1 (Stödutfodring av klövvilt)

1. utskottet
2. res. 1 (M, SD, C)
3. res. 2 (KD)

Förberedande votering:

136 för res. 1
15 för res. 2
166 avstod
32 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

166 för utskottet
136 för res. 1
15 avstod
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 23 MP, 19 V, 18 L, 1 -

För res. 1: 77 M, 37 SD, 19 C, 3 -

Avstod: 15 KD

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 2 (Jaktmedel)

1. utskottet
2. res. 3 (SD, KD)

Votering:

262 för utskottet
55 för res. 3
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 23 MP, 19 C, 19 V, 18 L, 1 -

För res. 3: 37 SD, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 4 (Ansvaret för det allmänna uppdraget)

1. utskottet
2. res. 4 (M, SD)

Votering:

200 för utskottet
117 för res. 4
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 23 MP, 19 C, 19 V, 18 L, 15 KD, 1 -

För res. 4: 77 M, 37 SD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 5 (Utvärdering av älgförvaltningen)

1. utskottet

2. res. 5 (M, SD, C)

Votering:

181 för utskottet

136 för res. 5

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 23 MP, 19 V, 18 L, 15 KD, 1 -

För res. 5: 77 M, 37 SD, 19 C, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU38 Offentlighet, sekretess och integritet

Punkt 1 (Personlig integritet och konsumentskydd)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

281 för utskottet

36 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 1 C, 19 V, 15 KD, 4 -

För res. 1: 18 C, 18 L

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 2 (Kvalitetsverktyg för webbplatser)

1. utskottet

2. res. 2 (SD, KD)

Votering:

262 för utskottet

55 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 23 MP, 19 C, 19 V, 18 L, 1 -

För res. 2: 37 SD, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Prot. 2017/18:64
31 januari

Punkt 3 (Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

277 för utskottet

40 för res. 3

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 23 MP, 19 C, 19 V, 18 L, 15 KD, 1 -

För res. 3: 37 SD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 4 (Offentlighet i skolor med enskild huvudman)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

277 för utskottet

40 för res. 4

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 23 MP, 19 C, 19 V, 18 L, 15 KD, 1 -

För res. 4: 37 SD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 9 (Stärkt tillsyn på integritetsområdet)

1. utskottet
2. res. 6 (L)

Votering:

299 för utskottet

18 för res. 6

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 19 C, 19 V, 15 KD, 4 -

För res. 6: 18 L

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 13 (En nätombudsman)

1. utskottet
2. res. 7 (V)

Votering:

298 för utskottet

19 för res. 7

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 19 C, 18 L, 15 KD, 4 -

För res. 7: 19 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 16 (Ökad insyn och öppenhet i EU)

1. utskottet

2. res. 8 (L)

Votering:

281 för utskottet

36 för res. 8

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 1 C, 19 V, 15 KD, 4 -

För res. 8: 18 C, 18 L

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU11 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU27 Riksdagens arbetsformer

Punkt 2 (Riksdagsledamöternas arvode)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

297 för utskottet

20 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 22 MP, 19 C, 18 L, 15 KD, 4 -

För res. 1: 1 MP, 19 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 10 (Riksdagens prövning av subsidiaritetsprincipen)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

276 för utskottet

40 för res. 2

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:64
31 januari

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 23 MP, 19 C, 18 V, 18 L, 15 KD, 1 -

För res. 2: 37 SD, 3 -

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 3 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Vasiliki Tsouplaki (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU17 Viss sekretess i mål enligt konkurrensskadelagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU32 Minoritetsfrågor

Punkt 2 (Romsk inkludering och en nationell språk- och kulturinstitution)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

188 för utskottet

129 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 37 SD, 23 MP, 19 V, 4 -

För res. 1: 77 M, 19 C, 18 L, 15 KD

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 4 (Åtgärder i fråga om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

1. utskottet

2. res. 2 (L)

Votering:

299 för utskottet

18 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 19 C, 19 V, 15 KD, 4 -

För res. 2: 18 L

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Punkt 5 (Sanningskommission och officiell ursäkt till det samiska folket)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

298 för utskottet

19 för res. 3

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 77 M, 37 SD, 23 MP, 19 C, 18 L, 15 KD, 4 -

För res. 3: 19 V

Frånvarande: 8 S, 6 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Prot. 2017/18:64

31 januari

Punkt 7 (Älvdalskans ställning)

1. utskottet

2. res. 5 (C, KD)

Votering:

282 för utskottet

34 för res. 5

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 76 M, 37 SD, 23 MP, 19 V, 18 L, 4 -

För res. 5: 19 C, 15 KD

Frånvarande: 8 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 1 L, 1 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:77 Nya regler om betaltjänster

2017/18:83 Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti

EU-dokument

KOM(2017) 676 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av utsläppsnormer för nya personbilar och för nya lätta nyttofordon som ett led i unionens samordnade strategi för att minska koldioxidutsläppen från lätta fordon och om ändring av förordning (EG) nr 715/2007 (omarbetning)

§ 12 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 30 januari

2017/18:351 Kontanthantering under kris

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet *Per Bolund* (MP)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 30 januari

2017/18:680 Utflyttning av myndigheter

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2017/18:681 Den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen

av *Helena Bonnier* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:682 Antalet poliser som krävs för att bekämpa kriminaliteten

av *Mikael Cederbratt* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:683 Svartlistningen av Palestinagrupperna

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:684 Kunskap om hedersvåld

av *Jessica Polfjärd* (M)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2017/18:685 Att inkludera lärarna i arbetet mot hedersvåldet

av *Jessica Polfjärd* (M)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2017/18:686 En 400 kilovolts kraftledning genom Småland och Blekinge

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet *Ibrahim Baylan* (S)

2017/18:687 Skrotbilar i naturen

av *Per Åsling* (C)
till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2017/18:688 En ny polisstation i Västerås

av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 31 januari

2017/18:613 Tekniska problem som påverkar pendeltågstrafik i Stockholm

av *Nina Lundström* (L)
till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:620 Postnords eventuella avgift för paket

av *Markus Wiechel* (SD)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2017/18:636 Övergivna katter

av *Lotta Finstorp* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

Prot. 2017/18:64
31 januari

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 35 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Jakt och viltvård	2
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18:MJU8	2
Anf. 1 STEN BERGHEDEN (M)	2
Anf. 2 RUNAR FILPER (SD).....	4
Anf. 3 ESKIL ERLANDSSON (C).....	5
Anf. 4 MAGNUS OSCARSSON (KD)	6
Anf. 5 MONICA HAIDER (S)	7
Anf. 6 STEN BERGHEDEN (M) replik	9
Anf. 7 MONICA HAIDER (S) replik	10
Anf. 8 STEN BERGHEDEN (M) replik	10
Anf. 9 MONICA HAIDER (S) replik	11
Anf. 10 ESKIL ERLANDSSON (C) replik	11
Anf. 11 MONICA HAIDER (S) replik	12
Anf. 12 ESKIL ERLANDSSON (C) replik	12
Anf. 13 MONICA HAIDER (S) replik	12
Anf. 14 RUNAR FILPER (SD) replik	13
Anf. 15 MONICA HAIDER (S) replik	13
Anf. 16 RUNAR FILPER (SD) replik	13
Anf. 17 MONICA HAIDER (S) replik	14
Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP)	14
Anf. 19 STEN BERGHEDEN (M) replik	16
Anf. 20 EMMA NOHRÉN (MP) replik	17
Anf. 21 STEN BERGHEDEN (M) replik	17
Anf. 22 EMMA NOHRÉN (MP) replik	17
Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	18
Anf. 24 EMMA NOHRÉN (MP) replik	18
Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	19
Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik	19
Anf. 27 JENS HOLM (V)	19
Anf. 28 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	21
Anf. 29 JENS HOLM (V) replik	21
Anf. 30 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	21
Anf. 31 JENS HOLM (V) replik	22
Anf. 32 LARS TYSKLIND (L)	22
(Beslut fattades under § 10.)	24
§ 5 Offentlighet, sekretess och integritet	24
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU38	24
Anf. 33 JONAS MILLARD (SD)	24
Anf. 34 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	26
Anf. 35 TINA ACKETOFT (L)	27
Anf. 36 TUVE SKÅNBERG (KD)	29
Anf. 37 LAILA NARAGHI (S)	30
Anf. 38 AGNETA BÖRJESSON (MP)	32
Anf. 39 LARS-AXEL NORDELL (KD)	33
Anf. 40 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	34

(Beslut fattades under § 10.).....	35
§ 6 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	35
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU11	35
Anf. 41 VERONICA LINDHOLM (S)	35
Anf. 42 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M)	37
Anf. 43 JONAS MILLARD (SD).....	38
Anf. 44 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	39
Anf. 45 PER-INGVAR JOHNSON (C)	40
Anf. 46 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	41
Anf. 47 TINA ACKETOFT (L)	42
Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD)	43
(Beslut fattades under § 10.).....	44
§ 7 Riksdagens arbetsformer	44
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU27	44
Anf. 49 FREDRIK ERIKSSON (SD).....	44
Anf. 50 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	46
Anf. 51 BERIT HÖGMAN (S).....	47
(Beslut fattades under § 10.).....	47
§ 8 Viss sekretess i mål enligt konkurrensskadelagen	48
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU17	48
(Beslut fattades under § 10.).....	48
§ 9 Minoritetsfrågor	48
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU32	48
Anf. 52 ANNICKA ENGBLOM (M).....	48
Anf. 53 PER-INGVAR JOHNSON (C)	50
Anf. 54 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	51
Anf. 55 TINA ACKETOFT (L)	52
Anf. 56 HANS EKSTRÖM (S)	54
Anf. 57 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	54
Anf. 58 TUVE SKÅNBERG (KD)	56
Anf. 59 PETER HELANDER (C).....	57
(Beslut fattades under § 10.).....	57
Ajournering.....	57
Återupptaget sammanträde.....	57
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
 sammanträde.....	58
MJU8 Jakt och viltvård	58
KU38 Offentlighet, sekretess och integritet	59
KU11 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse.....	61
KU27 Riksdagens arbetsformer.....	61
KU17 Viss sekretess i mål enligt konkurrensskadelagen	62
KU32 Minoritetsfrågor	62
§ 11 Bordläggning.....	63
§ 12 Anmälan om interpellation	63
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	64
§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	64
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.17.....	65